

Magazine voor voortgezet onderwijs / februari 2013 / jaargang 7

VO MAGAZINE 4

- Chris van Meurs (Scholen aan Zee) zet deuren open
- Dossier pesten: onderzoek, ervaringen, programma's
- Aandacht voor jongensachtig leren op ORS Lek en Linge
- Onderwijs is nooit te duur, vindt taaladviseur Wim Daniëls

scholen

'HET MÓET BETER KUNNEN'

Cvb-voorzitter Chris van Meurs van Scholen aan Zee wil het isolement van het onderwijs doorbreken. In krimpgebieden Den Helder werken onderwijs en jeugdzorg nu samen aan doelmatig jeugdbeleid.

8

LOB WERKT

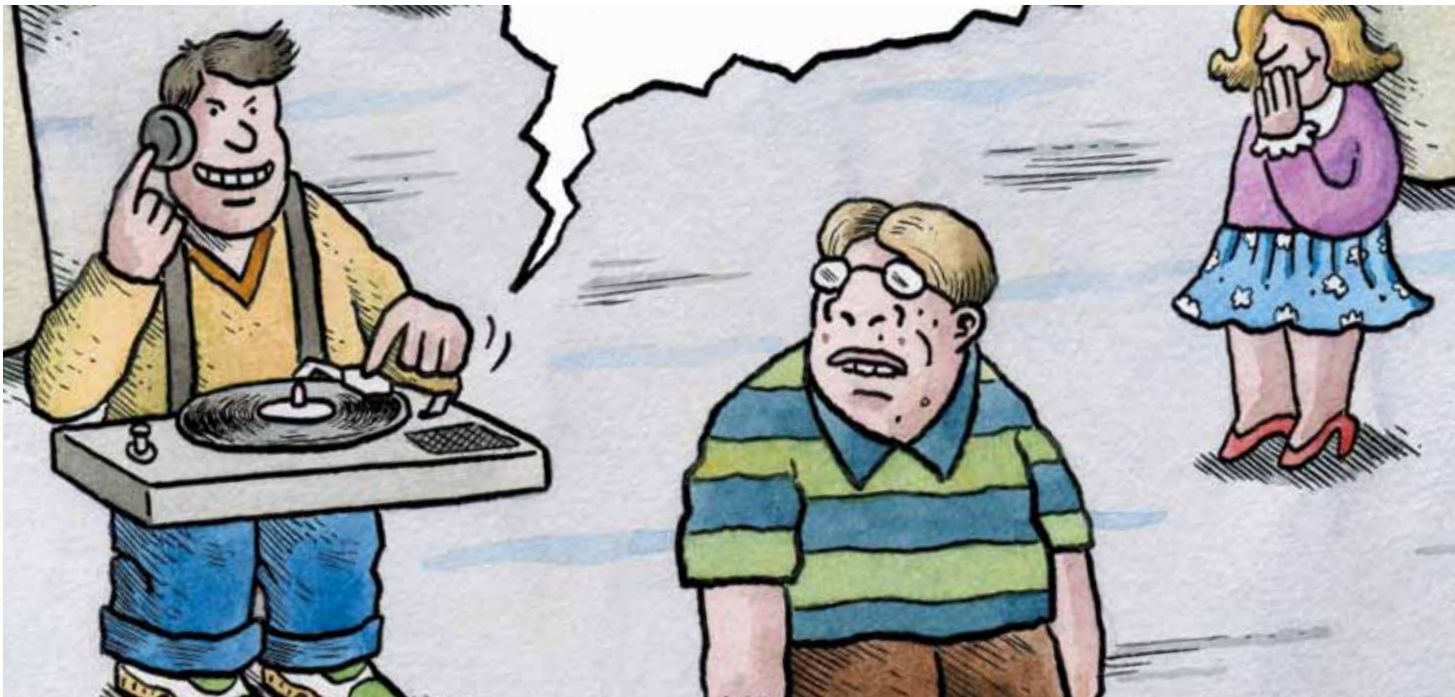
Eindelijk lijkt het bewijs geleverd. LOB kan zorgen voor een sterkere binding van eerstejaars studenten met hun nieuwe opleiding – de beste voorspeller van studiesucces. Maar onder welke voorwaarden?

14

JONGENSACHTIG LEREN

Ze zijn ondernemend, maar kunnen slecht plannen. Ze houden van competitie, maar niet van reflectie. ORS Lek en Linge gaat onderpresteren te lijf door in te spelen op de behoeften van havo/vwo-leerlingen met een jongensachtige leerstijl.

18

DOSSIER: PESTEN

Vooruitlopend op de aanpak van staatssecretaris Dekker maakt VO-magazine de balans op. Hoe veilig voelen Nederlandse leerlingen zich? Wat doen scholen om pesten tegen te gaan? En welke antipestprogramma's zijn bewezen effectief?

30

TAALOFFENSIEF

Rotterdamse docenten verbeteren hun taalvaardigheid met een digitale taalmodule. 'Pittig, hoor.'

24

PROFESSIONALISERING

Bestuurders en schoolleiders zien voor de VO-academie een rol als makelaar weggelegd.

38

TIEN LEERLINGEN

Taaladviseur Wim Daniëls gelooft niet dat sms-taal schadelijk is. Grote klassen wel.

40

EN VERDER

- 4 Kort
- 5 Ik zou altijd nog eens...
- 21 VO in debat
- 22 VO in beeld
- 28 De werkgever: modernisering Ziektewet
- 35 Column Hendrik-Jan van Arenal
- 39 Veelgestelde vragen
- 42 Wie werkt waar / Agenda / Colofon

SJOERD SLAGTER / VOORZITTER

Sociale media brengen naast nieuwe ervaringen en kansen, ook risico's met zich mee. Kinderen worden op Facebook en Twitter te kijk gezet. En de jonge ouders zijn zich lang niet altijd bewust van de schade die zij online aanrichten. Hier ligt een taak voor het onderwijs.

Scholen nemen pesten al serieus. Ze leren leerlingen na te denken over hun gedrag en zoeken samen naar manieren om elkaar te respecteren en te accepteren. Daarnaast hanteren scholen een pest-protocol en worden incidenten geregistreerd. Toch zijn we met zijn allen nog wat terughoudend als het gaat om de rol van digitale media. De digitale ontwikkeling is veel onderwijsprofessionals een beetje overkomen. We verbazen ons over de fascinatie voor Facebook en ergeren ons eraan dat leerlingen niet meer zonder kunnen. In de klas komen we vaak niet verder dan het verbieden van mobiel-tjes en het waarschuwen voor het te snel delen van informatie.

Maar dat is niet genoeg. Kinderen moet worden verteld dat niet iedereen met goede bedoelingen gebruikmaakt van internet. En dat het 'zo maar' delen van vertrouwelijke informatie andere mensen kan beschadigen of beledigen. Onderwijs moet leerlingen optimaal voorbereiden op een zelfstandig leven in de – digitaliserende en globaliserende – samenleving. En dat omvat meer dan alleen het geven van goed reken- en taalonderwijs.

Op dat gebied kunnen we nog wat leren van andere landen. In Singapore bijvoorbeeld geven scholen het vak cyberwellness. Twee uur per week krijgen leerlingen les over hoe ze zich veilig op internet en social media kunnen begeven. Welke foto's van mezelf plaats ik op Facebook? En wanneer wordt een bericht kwetsend? Zo leren kinderen de risico's en gevolgen van hun online handelingen inschatten. Peer mediation en programma's als Challenge Day, bekend van het televisieprogramma Over de Streep, helpen leerlingen ook om zich open te stellen en begrip voor elkaar te krijgen. Daarnaast is veel trainingsmateriaal beschikbaar. Op onze website kunt u lezen waar u daarvoor terecht kunt.

We zullen onze koudwatervrees overboord moeten zetten en onze digitale achterstand op leerlingen moeten inlopen. Op alle niveaus binnen de school moet duidelijk zijn: pesten wordt niet getolereerd. Alleen dan kunnen we succesvol in actie komen tegen online pesten.

OUDER-LEERLINGBETROKKENHEID

Vergroot leerlingparticipatie en ouderbetrokkenheid:

» www.vo-raad.nl/dossiers/ouder-en-leerlingbetrokkenheid

VMBO-HAVO

De resultaten van de monitor over de code vmbo-havo zijn bekend:

» www.vo-raad.nl/dossiers/vmbo-havo/scholen-aan-de-slag-met-code-vmbo-havo

KRIMP

Anticipeer op krimp en ontgroening:
» www.vo-raad.nl/dossiers/krimp-en-ontgroening

VO-CONGRES: KIEZEN VOOR KLASSE

Leren, delen, inspireren en contact leggen. Daar gaat het om, op het VO-congres op 14 maart in Nieuwegein. De dag staat in het teken van professionalisering en focust op 4 thema's: leiderschap, financieel management, schoolorganisatie en sectorontwikkeling. We staan stil bij de nieuwste ontwikkelingen binnen de sector en bij belangrijke ontwikkelingen in de wereld om ons heen. Meer dan ooit draait het om het uitwisselen van kennis. Úw kennis, en de kennis van collega's. Dick Benschop, president-directeur van Shell Nederland, verzorgt de keynote speech op het VO-congres. Hij laat zijn licht schijnen over de toekomst van de BV Nederland. Over de kenmerken van een succesvolle samenleving, de verwachtingen van het bedrijfsleven en de rol van innovatie. Wat verwacht de samenleving van onze leerlingen; de werknemers en burgers van de toekomst? En wat is daarbij in zijn optiek de opdracht voor het voortgezet onderwijs?

 Blijf op de hoogte van updates rondom het VO-congres en praat mee over de thema's, sprekers en bijeenkomsten: @VO_raad, #vocongres en #kiezenvoorklasse

BENT U AL LID VAN HET VO-RAADNETWERK OP LINKEDIN?

De VO-raad is gestart met een nieuwe LinkedIn groep speciaal voor bestuurders, schoolleiders en middenmanagers in het voortgezet onderwijs. Het netwerk is bedoeld als aanvulling op de bestaande (fysieke) netwerken binnen de vereniging. Via dit platform kunt u op informele en eenvoudige wijze met vakcollega's informatie en ervaringen uitwisselen, discussies voeren en contacten opbouwen en/of onderhouden. Lid worden?

 Zoek op LinkedIn binnen de categorie 'Groups' op 'VO-raad', en Join group.

NIEUWE DIRECTEUR VO-RAAD

Het bestuur van de VO-raad heeft Muriëlle Springer per 1 februari 2012 benoemd als directeur van de VO-raad. In deze functie is Muriëlle naast eindverantwoordelijke voor het bureau ook secretaris van het bestuur. De benoeming van de nieuwe directeur past in het ontwikkeltraject waaraan de VO-raad de afgelopen periode heeft gewerkt en dat nu de fase van implementatie en borging ingaat. Muriëlle Springer studeerde Cultuur Organisatie en Management aan de Vrije Universiteit te Amsterdam en voltooide daar tevens de postdoctorale lerarenopleiding maatschappijleer. Zij werkte achtereenvolgens als docent, teamleider, adviseur en interim schoolleider in het voortgezet onderwijs.

 Bekijk het complete cv van Muriëlle op www.muriellespringer.nl.

CAO-ONDERHANDELINGEN WEER VAN START

Op 30 oktober 2012 zijn de onderhandelingen voor de CAO VO 2012-2013 weer opgestart. De VO-raad en de vakverenigingen AOb, ABVAKABO, CNV Onderwijs en FvOv hebben besloten eerst verkennende gesprekken te voeren, mede in het licht van het nieuwe regeerakkoord.

De onderhandelingen waren op 14 februari 2012 van start gegaan. Ze werden in juni echter tijdelijk opgeschort, in afwachting van de plannen van het nieuwe kabinet. De CAO VO dient:

- kaderstellend te zijn en ruimte te bieden voor maatwerk.
- aandacht te hebben voor professionalisering, gezond en veilig werken, levensfasen en prestatiebeloning.
- volwaardige arbeidsrelaties te bevorderen. Waarbij een gezamenlijke en gedeelde verantwoordelijkheid van werkgever en werknemer voor de kwaliteit van het onderwijs uitgangspunt is.

IK ZOU
ALTIJD
NOG
EENS...

- te focussen op ‘investeren in participeren’ en beleid gericht op duurzame inzetbaarheid van alle werknemers. Dit verdient de voorkeur boven een regeling gebaseerd op het ontzien van senioren. De werknemer krijgt hierdoor, in samenwerking met de werkgever, meer mogelijkheden zijn arbeidsvoorwaarden af te stemmen op privé-situatie en werk. Afbouw van de BAPO en het gelijktijdig opzetten van een levensfasebewust personeelsbeleid heeft een hoge prioriteit.
- het persoonsgebonden budget in te voeren, waarbij individuele keuzevrijheid van de werknemer over de aanwending ervan centraal staat. Dit budget is de spil in de vernieuwing van de arbeidsrelatie. Een volwaardig functionerende medezeggenschap waarborgt de zorgvuldigheid op schoolniveau.

⬇️ Download de inzet van de VO-raad en de bonden via www.vo-raad.nl/dossiers/cao-vo.

Een rubriek over toekomstdromen, dichtbij en veraf, in werk en in privéleven. In deze aflevering: Bert de Weerd, algemeen directeur/bestuurder van Panta Rhei in Amstelveen.

HET JUISTE EVENWICHT TUSSEN AANSPREKEND EN UITDAGEND

“Ik ben ruim vijf jaar geleden overgestapt van een school met veel mavo- en havo-leerlingen in Ede-Wageningen naar Panta Rhei, een grootstedelijke vmbo-school. Veel van onze achthonderd leerlingen komen uit Amsterdam Zuidoost. Ik wilde graag in mijn laatste werkzame jaren (ik ben 62) de kennis en kunde die ik door de jaren heen heb opgedaan, inzetten voor deze groep.

Het merendeel van onze leerlingen volgt de basis- of kaderberoepsgerichte leerweg. Veel kinderen hebben een andere culturele achtergrond. Thuis en school zijn twee verschillende werelden. Vaak leidt dat tot een zekere achterstand. Driekwart van onze leerlingen heeft een indicatie voor leerwegondersteunend onderwijs. Zij merken dat ze minder goed meekomen dan anderen, en dat doet wat met hun zelfvertrouwen.

Mijn droom is dat wij er nóg beter in slagen om deze jonge mensen het gereedschap aan te reiken waarmee zij kunnen uitgroeien tot waardevolle mensen. Ik zie een grote uitdaging in het organiseren van kansrijk onderwijs voor hen, terwijl we onze eigen insteek en het niveau vasthouden.

Voor een groot deel moet dat gebeuren door de docenten in de klas. Als zij erin slagen om de verbinding te leggen met deze kinderen en leidend te zijn, ook in zaken als ethisch handelen, zullen de leerlingen later vast nog wel aan hen terugdenken.

We doen het niet slecht. Op onze leerlingenlunches, waar we met leerlingen praten over hoe zij de school ervaren, horen we vaak positieve geluiden. Maar we zullen blijven zoeken naar het juiste evenwicht. We willen onderwijs verzorgen dat onze leerlingen aanspreekt, maar ook eisen stelt. Als wij erin slagen om hen hongerig maken naar kennis en kunde, en we ook sociale vaardigheden kunnen meegeven, ben ik heel tevreden.”

1 MINUUTJE

In toneelstuk Mogadishu probeert een blanke lerares een zwarte leerling te beschermen tegen schorsing. Het verhaal krijgt een wending als die leerling zich tegen haar keert. Voor het verhaal putte de Engelse schrijfster Vivienne Franzmann uit eigen ervaringen. In Groot-Brittannië werd het stuk een succes. Nu brengt toneelgroep De Utrechtse Spelen (DUS) het naar Nederland. Regisseur Matthias Mooij (36) vertelt:

Waarom haalt De Utrechtse Spelen Mogadishu naar Nederland? "Toen onze dramaturge, Corien Baart, dit stuk in London zag, was ze flabbergasted. Mogadishu verpakt een actuele, maatschappelijke thematiek in een meeslepende whodunnit. Het verhaal geeft heel veel stof tot nadenken en discussiëren. Daarom willen we dit zo graag maken. Het past ook bij De Utrechtse Spelen; we vinden maatschappelijk engagement belangrijk bij wat we doen."

Gaat de relatie tussen DUS en het VO verder dan Mogadishu? "Als gastregisseur weet ik daar niet alles van, maar De Utrechtse Spelen heeft allianties met meerdere scholen in de provincie. Vandaag nog waren er twee schoolklassen op bezoek tijdens de repetitie, volgende week gebeurt dat weer, en ik weet dat leerlingen van een school het stuk zelf gaan spelen. We proberen zoveel

mogelijk geïnteresseerden te betrekken. Daar komt veel respons op, bijna meer dan we aankunnen."

Films, boeken, toneel... wat maakt een school zo'n geschikte arena voor drama? "Een school is een maatschappij in het klein. Veel rollen in de maatschappij hebben op schoolniveau hun representanten. Via zo'n kleinere gemeenschap kun je effectiever laten zien welke krachten in de 'grote' wereld spelen. Daarbij is op school automatisch sprake van generatieconflicten en spelen er voor die kids grote thema's die net zo in de wereld van volwassenen leven. Zoals liefde."

In hoeverre komt uw eigen tijd in het VO overeen met de wereld in Mogadishu? "Ik kom uit een Gronings dorp en ging naar school in een tijd dat de multiculturele samenleving nog niet zo vanzelfsprekend was. Wel is de ruwe schets heel herkenbaar: het er wel of niet bij horen, wel of niet meedoen aan leugens, het zoeken naar je moraal. En omdat ik vaker stukken maak met jonge mensen, over soortgelijke problemen, ken ik hun huidige leefwereld ook wel."

Mogadishu speelt vanaf 20 februari drie weken in Stadsschouwburg Utrecht en gaat vanaf november 2013 op tournee door het land. De voorbereidingen op de première zijn te volgen via komnaarmogadishu.nl.

NIEUW UITERLIJK VO-MAGAZINE

Wellicht is het u al opgevallen: VO-magazine heeft met ingang van dit nummer een nieuw jasje gekregen. De inhoud en de rubrieken zijn als vanouds, maar het uiterlijk van het magazine is frisser, strakker en zakelijker geworden. Met de nieuwe vormgeving heeft het VO-magazine nu dezelfde eigentijdse uitstraling als de huisstijl en de website van de VO-raad. Deze werden eind vorig jaar al vernieuwd.

@ Mail voor reacties of tips naar redactie@vo-raad.nl.

NETWERK OUDERBETROKKENHEID OPGERICHT

De VO-raad heeft samen met scholen, ouderorganisaties, Forum en LAKS een netwerk ouderbetrokkenheid opgericht. Dit netwerk vraagt aandacht voor ouder- en leerlingbetrokkenheid bij scholen en is bedoeld om goede ideeën uit te wisselen.

Het netwerk werd op 14 januari gepresenteerd tijdens de conferentie 'Ouders en school samen, de schouders eronder', georganiseerd door het ministerie van OCW.

Deze conferentie stond geheel in het teken van ouderbetrokkenheid en leerlingparticipatie. Aan bod kwam onder meer het onlangs uitgevoerde SCP-onderzoek naar ouderbetrokkenheid. De VO-raad is verbaasd over de conclusie uit dit rapport dat 'een meerderheid van de ouders vindt dat VO-scholen hen voldoende bij het onderwijs betrekken'. Vooral bij de overgang van PO naar VO blijkt dat veel ouders nog een grote afstand tot de school ervaren. De VO-raad wil het thema ouderbetrokkenheid daarom de komende periode actief onder de aandacht blijven brengen van scholen en politiek.

De voortgangsrapportage over ouderbetrokkenheid bij school verschijnt in het voorjaar van 2013. Dit heeft staatssecretaris Dekker aan de Tweede Kamer laten weten.

PRIVÉ

IK ZOU
ALTIJD
NOG
EENS...

BELONINGSGRENS VO-BESTUURDERS VASTGELEGD

Het ministerie van BZK heeft alle scholen in een brief geïnformeerd over de gevolgen van de Wet Normering Topinkomens (WNT) voor hun instelling. Voor VO-bestuurders geldt per 1 januari 2013 een maximum van 183.000 euro.

De WNT stelt een algemeen beloningsmaximum vast voor topfunctionarissen van bijna 230.000 euro. Daarbinnen zijn – in een aparte regeling van het ministerie van OCW – verschillende (lagere) maxima vastgesteld voor de onderwijssectoren. Voor VO-bestuurders geldt een beloningsplafond van bijna 183.000 euro.

Hiermee is er eindelijk sprake van een uniforme beloningsnorm voor de sector. In voorgaande jaren was het voor veel scholen onduidelijk of ze de bezoldigingsnorm uit de oude wet (WOPT) of de Balkenendenorm moesten hanteren. De WNT heeft een eind gemaakt aan deze onduidelijkheid. De WOPT is vervallen.

In de wet is een overgangsregeling (van maximaal 7 jaar) opgenomen voor topfunctionarissen die nu boven dit nieuwe salarisplafond zitten. De minister doet echter een moreel appel op iedereen om dat salaris sneller af te bouwen.

De VO-raad heeft hier in het licht van het publiek debat begrip voor, maar benadrukt ook dat zorgvuldig moet worden omgegaan met verkregen rechten die pasten binnen de toen geldende sectorale regeling. Bestuurders mogen nu niet opeens worden gediskwalificeerd als ze niet sneller willen afbouwen.

🌐 Bekijk de voorlichtingsbrief van het ministerie van BZK over de WNT op www.vo-raad.nl/dossiers/goed-bestuur/beloningsgrens-vo-bestuurders-vastgelegd.

EXPERTISE DELEN MET STARTENDE SCHOOLLEIDERS

“Ik wil meer tijd gaan steken in het coachen van startende schoolleiders. Daar ben ik nu al een beetje mee bezig. Ik ben sinds 1991 directeur. Je ontwikkelt door de jaren heen veel expertise en op een gegeven moment weet je wat wel en niet werkt. Je komt jezelf tegen en bouwt een schat aan ervaring op. Wat ik zelf een heel belangrijke vaardigheid vind, is verbinding houden met je mensen.

Verder behoor ik tot de progressieve vleugel van de katholieke kerk en ben ik daar op bescheiden schaal actief in het pastoraal werk. Ook daar zou ik heel graag meer energie in steken. Je kunt heel dicht bij mensen komen en hen helpen om op een positieve manier met het leven om te gaan. Dat is niet altijd even gemakkelijk. We krijgen allemaal met minder leuke dingen te maken. Soms lijkt het leven op een eenzame wandeling, zonder mensen om je heen die je bemoedigen en met jou naar een richting zoeken. Het is dan goed om te ervaren dat je niet alleen op weg bent.

De natuur trekt me ook. Ik ben met mijn vrouw naar Santiago de Compostela gelopen en heb ook veel fiets- en wandeltochten in andere delen van Europa gemaakt. Na mijn pensionering wil ik een wandeltocht gaan maken van München naar Venetië. Die route leidt over de Apennijnen. Het is een schitterend traject en dat lijkt me echt geweldig.”

Chris van Meurs, Scholen aan Zee (Den Helder)

DEUREN OPEN NAAR DE GEMEENSCHAP

De school als vitaal onderdeel van de maatschappij. Chris van Meurs, voorzitter van het college van bestuur van Scholen aan Zee, ziet het als een taak van het onderwijs om een serieuze partij binnen de gehele leefomgeving te zijn. Zeker als je organisatie monopolist is in een krimpregio, zoals Den Helder.

Tekst: Hanneke van der Linden / Fotografie: Josje Deekens

Tot 2002 werd Den Helder nog aangemerkt als groei-gemeente. Sinds de bezuinigingen op defensie loopt het inwonersaantal terug en is er zelfs krimp in de gehele kop van Noord-Holland. Uw organisatie verzorgt al het voortgezet onderwijs in Den Helder, van vmbo tot en met gymnasium. Hoe gaat u om met die krimp?

“We moeten gaan samenwerken met andere partijen uit het maatschappelijke veld. De deuren openen naar de gemeenschap en onze faciliteiten beschikbaar stellen aan anderen. Onze kennis delen met de bevolking. Lezingen organiseren, symposia, noem maar op. De deuren van de school moeten open. Een docent economie van onze scholenorganisatie kan bijvoorbeeld een heel interessante presentatie geven voor de inwoners van Den Helder over zijn visie op toekomstige economische mogelijkheden en ontwikkelingen van de stad. Of we openen letterlijk onze deuren en laten sportverenigingen die last hebben van verminderde inkomsten door een teruglopend ledenaantal, hier in onze gymzaal trainen. Het zijn allemaal mogelijkheden om de school tot kern van de gemeenschap te maken. Ik ben er een enorme voorstander van om het onderwijs uit zijn isolement te trekken.”

U vindt het onderwijs een gesloten bolwerk.

Wat moet er veranderen?

“Het gaat me niet zozeer om systeemveranderingen. Ik wil dat het onderwijs een serieuze partij in het maatschappelijke veld wordt. Het isolement van het onderwijs staat me tegen.

‘Het isolement van het onderwijs staat me tegen’

Het is toch bizar dat we van hogerhand de opdracht krijgen met maatschappelijke vraagstukken zoals alcoholmisbruik en pesten aan de slag te gaan? Dat moeten wij van nature willen doen. Als docenten klagen dat maatschappelijke problemen de klassen binnenkomen, vind ik dat vreemd.

Het is eerder de vraag: waarom niet? Je kan een kind niet isoleren van zijn omgeving. Leerlingen komen niet puur en alleen de school binnen om te leren. Alsof de rest van de maatschappelijke tendensen bij de schoolingang buiten blijft staan! Ik pleit voor een integrale aanpak met de school als middelpunt van de totale leefomgeving. Dat kan door samen te werken met onder andere de gemeente en gespecialiseerde stichtingen.”

‘Het is bizar dat we van hogerhand opdracht krijgen met maatschappelijke vraagstukken aan de slag te gaan. Dat moeten wij van nature willen doen’

Zelf bent u al aardig op weg met de stichting Bestuurlijk Overleg Jeugd, Onderwijs en Zorg (Bojoz), waarvan u voorzitter bent. Deze stichting biedt kinderen zo lang mogelijk hulpverlening binnen de school. Heeft Den Helder zo veel jeugdproblematiek?

“Nee, niet meer dan andere steden. Er bestaat bijvoorbeeld geen Antillianenprobleem zoals in de media wel eens is gesuggereerd. Den Helder is hooguit zo open en eerlijk om problemen naar buiten te tonen. De aanleiding om een samenwerking met jeugdhulpverlening en gemeente te starten, is heel anders van aard. Weet je, als schoolbestuurder kom je niet snel met leerlingen in contact. Alleen als het echt helemaal fout is gegaan met een leerling; zo erg, dat die van school verwijderd moet worden. Kinderen die ontspoord zijn; die je van school stuurt, wetende dat je zo’n kind daarmee verder de vernieling in helpt omdat er geen opvang voor hem of haar is. Mede door bezuinigingen wordt dat alleen maar erger. En omdat Den Helder ook nog een krimpgemeente is, sjokten alle instellingen maar een beetje naast elkaar voort. Daar ergerde ik me kapot aan. Dat moet beter kunnen, dacht ik toen. En zo is in 2008 Bojoz in gang gezet. Met zijn allen de koppen bij elkaar steken om in het belang van kinderen

effectief en doelmatig jeugdbeleid te maken. Onder meer door jeugdzorg en onderwijs te laten samenwerken.”

‘Alle instellingen sjokten maar een beetje naast elkaar voort. Daar eerder ik me kapot aan’

Hoe werkt Bojzo en wat is de rol van het onderwijs binnen de stichting?

“Bojzo is een bestuurlijk overleg van 53 partijen in jeugd, onderwijs en zorg uit de Kop van Noord-Holland. Officieel komen alle partijen twee keer per jaar samen. Het kernbestuur waarvan ik als voorzitter ook deel uitmaak, komt ongeveer een keer in de zes weken samen. Uiteindelijk is het doel effectiever op elkaar te reageren en samen te werken. Om dat voor elkaar te krijgen, heb je als eerste een gezamenlijke visie nodig. De eerste jaren is het meeste werk gaan zitten in het begrijpen van elkaars taal en het formuleren van gemeenschappelijke doelstellingen en beleid. Dat is gelukt. Zo goed, dat ook andere samenwerkingsverbanden-nieuwe stijl die in het leven worden geroepen in het kader van Passend Onderwijs, de beleidsuitgangspunten van Bojzo als leidend nemen. Decentralisatie van Rijk naar gemeente in het sociale domein dwingt daartoe. Denk aan jeugdbeleid, Passend Onderwijs en de uitvoering van WMO. Echt samenwerken tussen gemeente, onderwijs en jeugdzorg wordt gemakkelijker met de uitgangspunten van Bojzo. Tal van partijen zijn bezig met jeugdzorg en die communiceren allemaal anders. Dat op elkaar afstemmen, kost tijd. Evenals het opbouwen van het onderling vertrouwen. Inmiddels zijn we daar ver in gevorderd en komen de eerste experimenten van Bojzo op gang. Zoals ‘vindplaats is werkplaats’, dat over vroegtijdige signalering van problemen bij kinderen gaat.

Met ‘vindplaats is werkplaats’ is het de taak van de school zo veel mogelijk kinderen binnen de school te houden, ook kinderen met gedragsproblemen. De taak van docenten is grotere gedragsproblemen zo vroeg mogelijk te signaleren, zodat andere partijen meteen kleinschalige en laagdrempelige interventie kunnen toepassen. Dat gebeurt binnen de school door zorgprofessionals van jeugdzorg en GGZ, die kleine en snelle interventies uitvoeren. Onze school maakt letterlijk en figuurlijk plaats voor hen. In deze opzet komen de zorgprofessionals naar het kind toe, in plaats van andersom. Dat doen we om de zorg zo laagdrempelig mogelijk te houden.”

Wie van de samenwerkende partijen binnen Bojzo heeft uiteindelijk de leiding?

“Als de interventies kleinschalig en laagdrempelig zijn, zoals met kindondersteuningspunten binnen de school, dan heeft de schoolleiding de regie in handen. Dreigt escalatie, dan wordt de stem van jeugdzorg zwaarder. Beide werken vanuit de overtuiging dat het belangrijk is een kind zo lang mogelijk binnen het schoolsysteem te houden. Letterlijk en figuurlijk. Ik moet wel zeggen dat we nog in de opbouwfase van het samenwerkingsverband zitten. Concrete projecten zijn pas aan het begin van dit schooljaar, 2012-2013, van start gegaan. We doen er alles aan om voor de Kop van Noord-Holland inzichtelijk te maken wat het effect van Bojzo is. Onze zorgadviesteams en zorgcoördinatoren zijn positief gestemd. De voortijdige schooluitval bijvoorbeeld is nog maar zo’n 10 procent van wat deze was in 2008. Waarschijnlijk is dat het resultaat van Bojzo en beleid van OCW samen; voor verdere metingen moeten we later in het jaar zijn. Ik ben ook blij dat we met Bojzo de docenten kunnen bijstaan in wat er in het kader van Passend Onderwijs van hen wordt gevraagd. Veel docenten hebben hun zorg geuit over de invoering van Passend Onderwijs en vroegen zich af welke problemen op hen af kwamen. Met Bojzo hebben we die zorg bij

CV C.E.J. VAN MEURS, VOORZITTER COLLEGE VAN BESTUUR SCHOLEN AAN ZEE, DEN HELDER

Geboren op 4 mei 1958 in Wageningen
Getrouwd, twee zonen (17 en 20 jaar)

Opleiding

1970 vwo op het Wagening Lyceum
1976 wo sociale geografie, Katholieke Universiteit Nijmegen
(nu Radboud Universiteit)

Werk

1984 KU Nijmegen, wetenschappelijk medewerker sociale geografie
1985 Open Universiteit, onderzoeker
1993 Open Universiteit, secretaris cvb
1995 Open Universiteit, bestuurssecretaris/hoofd bureau
1999 Hogeschool Alkmaar, lid college van bestuur
2003 SAVO Den Helder (vo); vanaf 2007 Scholen aan Zee Den Helder, voorzitter college van bestuur

Huidige nevenfuncties

- Lid bestuur Teachers4Teachers, Kenia
- Voorzitter raad van toezicht ROC TOP Amsterdam/Almere
- Lid raad van toezicht Stichting MEE Noordwest-Holland
- Voorzitter ledenadviesraad VO-raad
- Voorzitter Bestuurlijk Overleg Jeugd, Onderwijs en Zorg (Bojoz)

docenten kunnen wegnemen. Er zijn nu genoeg voorzieningenstructuren om de school heen gebouwd waar zij op terug kunnen vallen. Docenten van Scholen aan Zee weten dat ze er niet alleen voor staan.”

De druk op het onderwijsveld is door minder financiële middelen en toenemende complexiteit van de maatschappij alleen maar groter geworden. Hoe gaat Scholen aan Zee daarmee om?

“Door in beweging te komen en flexibeler en moderner onderwijs aan te bieden. Ja, de druk op de publieke sector is heel groot en alle problemen uit de maatschappij krijgt het onderwijs er gratis en voor niets bij. Tegelijkertijd zijn er veel minder middelen beschikbaar. Dat vraagt om anders denken en andere antwoorden. Onze kerntaak is jongeren op te leiden en elke keer met net iets nieuwere kennis en vaardigheden aan de maatschappij af te leveren. Als je zelf resistent bent tegen verandering, kan dat niet. Je moet openstaan voor vernieuwing en verbetering. Regeldruk als gevolg van incidenten, en de grote systeemveranderingen die van bovenaf worden doorgevoerd, reken ik daar niet onder. Daar heeft niemand om gevraagd. Grote veranderingen van binnenuit zijn er echter heel weinig. Voor een heel groot deel is het onderwijs in de kern nog steeds hetzelfde. We gaan er nog veel te veel van uit dat het systeem dat we hebben opgebouwd, een goed systeem is.

Terwijl het wat mij betreft eigenlijk permanent ter discussie moet worden gesteld. Er komen grote problemen op ons af, die om nieuwe antwoorden vragen.”

Wat vindt u dan de grootste uitdaging?

“De kloof tussen onderwijs en leerling is de afgelopen decennia ontzettend groot geworden. Dat moet anders. Er moet veel meer variatie in klassensituaties komen om leerlinggericht onderwijs te kunnen bieden. Waarom heeft iedere 5 havo-klas een eigen uur aardrijkskunde waar één docent voor de klas moet staan die hetzelfde lesje afdraait? Breng al die 5 havo-klassen bij elkaar op één groot leerplein, waar één docent de groepsinstructie doet en de andere docenten de leerlingen die het nog niet begrijpen, apart nemen voor uitgebreidere instructie in kleinere groepjes. Scholen aan Zee werkt op deze manier in het vwo, waar alle leerlingen uit één jaar bij elkaar zitten. Honderdtwintig leerlingen krijgen gemeenschappelijk instructie. Vervolgens kunnen ze in kleinere groepjes met verschillende instructiebehoeften uiteengaan. Nee, ik geloof niet dat leerlingen verzuipen in deze opzet. Als ze afstuderen, moeten ze zich het jaar daarna toch ook kunnen redden in de collegezaal. En zelfs op het vmbo werken wij met leerpleinen, waar vijftig tot vijftig leerlingen met twee docenten instructie krijgen.

Ik ben een groot voorstander van leerlinggecentreerd leren. Onderwijs moet aansluiten bij wat de leerling vraagt en kan. Een mix van onderwijsmethodes en hulpmiddelen zoals ICT kan daarbij helpen. Ik zeg niet dat je alles moet digitaliseren, maar flexibilisering van het onderwijs door middel van ICT is op Scholen aan Zee dagelijkse praktijk. Ook omdat al onze leerlingen in mavo, havo en vwo een laptop hebben waarmee ze in de klas kunnen werken. Het stelt kinderen in staat

gedifferentieerd van elkaar te leren en het stelt ons in staat daar waar nodig snel verdieping van de lesstof aan te bieden. Internet heeft een veelheid aan bronnen en uitleg, die het onderwijs veel individueler kunnen maken. Mijn droom is gepersonaliseerd leren.”

‘Mijn droom is gepersonaliseerd leren’

En u? Wat doet de bestuurder van Scholen aan Zee zelf om actueel en actief te blijven?

“Als ik niet meer kan leren, houdt het voor mij op. Dat hoort bij mij, zit diep binnenin me. Ik houd ervan om over grenzen heen te kijken, met anderen te ‘sparren’ en mezelf te blijven ontwikkelen. Alles vanuit een aangeboren nieuwsgierigheid. En soms doe ik een cursus. Als de VO-raad ooit met een bijscholing voor bestuurders komt, zou ik graag willen werken aan belangrijke vraagstukken zoals omgaan met maatschappelijke dilemma’s, organisatiepositionering binnen de leefomgeving en integriteitsvraagstukken. Want er is veel gaande binnen onderwijs en de publieke sector. Rust? Nee, ik verlang niet naar rust. Ik blijf openstaan voor vernieuwing en verbetering van het onderwijs.” ■

VO-CONGRES 2013

KIEZEN VOOR KLASSE

Donderdag 14 maart
Nieuwegein Business Center
 Voor bestuurders en school-
 leiders in het VO
 Kosten: €150 per persoon,
 incl. lunch

Leren, delen, inspireren en contact leggen. Daar gaat het om, op het VO-congres op 14 maart. We staan stil bij de nieuwste ontwikkelingen binnen de sector en bij belangrijke ontwikkelingen in de wereld om ons heen. De dag staat in het teken van professionalisering en focust op vier thema's: leiderschap, financieel management, sectorontwikkeling en schoolorganisatie. Meer dan ooit draait het om het uitwisselen van kennis. Úw kennis, en de kennis van collega's. Zo leren we van elkaar. Op het VO-congres. De inschrijving is geopend!

→ **Schrijf u nu in**
www.vo-raad.nl/vo-congres

Blijf op de hoogte van updates rondom het VO-congres en praat mee over de thema's, sprekers en bijeenkomsten op het congres.

📧 @VO_raad hashtags: #vocongres / #kiezenvoorklasse

SPREKERS

Dick Benschop, President-directeur van Shell Nederland, laat in de keynote speech op het VO-congres zijn licht schijnen over de toekomst van de BV Nederland. Over de kenmerken van een succesvolle samenleving, de verwachtingen van het bedrijfsleven en de rol van innovatie. En wat is daarbij in zijn optiek de opdracht voor het voortgezet onderwijs?

Mona Mourshed deed de afgelopen jaren binnen McKinsey onderzoek naar de best presterende schoolsystemen ter wereld. Vanuit haar brede internationale ervaring vertelt ze wat volgens haar dé uitdagingen voor het onderwijs zijn, om jonge mensen goed voor te bereiden op de toekomst. Ook haar nieuwste onderzoek, naar vakrichtingen, schoolprogramma's en vaardigheden die hier het meest aan bijdragen, komt in de lezing aan bod.

Jeroen Smit is onderzoeksjournalist en auteur bekend van De Prooi en Het Drama Ahold. Smit is ervan overtuigd dat de huidige crisis vooral ook een leiderschaps crisis is. Hij ging in de televisiedocumentaire 'Leiders Gezocht' op zoek naar het antwoord op de vraag 'Wat voor soort leiderschap is in de 21-ste eeuw nodig?' In zijn lezing deelt hij de ervaringen die hij opdeed in gesprek met 40 vooraanstaande leiders.

Jef Staes 'De wereld verandert. Wat gaan we eraan doen?' Jef Staes, autoriteit op het gebied van innovatieve organisaties, zegt dat we midden in een switch zitten naar een nieuw tijdperk. Een 3D-tijdperk. Innoveren is anders dan vroeger. Maar de meeste organisaties – ook scholen – zijn simpelweg niet gebouwd om de innovatie- en informatievloedgolf te trotseren. Als we dat niet voor elkaar krijgen, dan benutten we de talenten van leerlingen én medewerkers niet ten volle, stelt Staes.

Onderzoek toont aan: LOB versterkt binding met vervolgopleiding

EINDELIJK BEWIJS

Jaarlijks brengt onderzoeksbureau ResearchNed met de Startmonitor in kaart hoe studenten doorstromen van voortgezet naar hoger onderwijs: hoe verloopt het eerste studiejaar? Waar staan studenten aan het eind? Op initiatief van het project Stimulering LOB wordt nu voor het eerst onderzocht of er een relatie is tussen loopbaanoriëntatie en -begeleiding en studiesucces in het vervolgonderwijs. Resultaat? LOB lijkt écht te lonen.

Tekst: Martijn Laman / Fotografie: Dirk Kreijkamp

Onderzoeksbureau ResearchNed nam in 2008 zelf het initiatief tot de Startmonitor in het hoger onderwijs. “De uitval in het eerste jaar ligt al jaren rond de dertig procent, maar het waarom bleef buiten beeld. Terwijl alle betrokkenen erbij verliezen”, legt onderzoeksleider Jules Warps uit. De antwoorden van de deelnemende eerstejaars (dit jaar zo’n 22.000) onthullen vooral de beleving van de studenten. “Tegelijkertijd kunnen we door analyse van de onderzoeksgegevens met terugwerkende kracht nagaan of er al bij binnenkomst verschillen waren tussen de studenten die wel en degenen die niet doorgaan met hun studie”, vult Warps aan. “Dit jaar kunnen we ook de relatie met LOB onderzoeken.” Het bijzondere van de Startmonitor is dat studenten op drie momenten in het propedeusejaar een vragenlijst invullen: september, december en juni. De enquête in september gaat vooral over vooropleiding, voorbereiding, motieven, verwachtingen. Daarvan heeft ResearchNed onlangs de resultaten gepresenteerd. In de volgende enquêtes ligt de nadruk op hoe het studeren bevalt.

Binding

Dit jaar vormt de Startmonitor een uitgelezen kans om scherp zicht te krijgen op de effectiviteit van de verschillende LOB-activiteiten die scholen aanbieden. Warps: “We hebben altijd al gevraagd of mensen zich op weg naar hun keuze goed begeleid voelden. Hoe die begeleiding eruit zag, was nog niet eerder zo in kaart gebracht. Via de vragen die we met project Stimulering LOB hebben uitgewerkt, hebben we nu een overzicht van wat havo- en vwo-leerlingen aangeven dat ze aan

LOB hebben gehad. Wanneer beginnen ze, voeren ze persoonlijke gesprekken, worden ouders erbij betrokken?” Als de juni-enquête is voltooid, kan ResearchNed analyseren of er relaties zijn tussen mensen die goed gekozen hebben en de LOB die ze hebben gehad. “We weten al wel dat er een relatie is tussen LOB en de sterkste voorspeller van studiesucces die we momenteel kennen: binding met de vervolgopleiding. Een leerling die binding voelt met haar opleiding, ervaart dat die opleiding helemaal past bij haar interesses, capaciteiten en is sterk gemotiveerd om de opleiding tot een goed eind te brengen.

‘We weten dat er al bij het begin ontzettend veel verschillen zijn tussen de groep die doorgaat met de studie, en de groep die in het eerste jaar stopt’

We weten eveneens dat er op het moment dat eerstejaars beginnen al ontzettend veel verschillen zijn tussen de groep die doorgaat met de studie, en de groep die in het eerste jaar stopt. Studenten die laat kiezen, stoppen vaker. En mensen die goed kiezen, hebben in hun oriëntatie vaker goed gelet op de inhoud van het studieprogramma.”

Maar juist binding, het gevoel dat je op je plek bent, speelt altijd een positieve rol bij de studievoortgang. Daarom beschouwt project Stimulering LOB het significante effect dat bepaalde LOB-activiteiten lijken te hebben op binding met de vervolgopleiding als belang-

rijkste resultaat van dit onderzoek (zie kader 'LOB en binding'). Ook de voorlopige aanbevelingen aan vo-scholen uit het onderzoek zijn terug te vertalen naar de factoren die de binding met een opleiding versterken en leerlingen het gevoel geven goed begeleid te worden.

Aanbevelingen

De eerste aanbeveling richting vo-scholen is om tijdig met LOB te starten. Voor de VO-raad wil 'tijdig' vooral zeggen: ervoor zorgen dat LOB door de jaren heen een structurele plek in het curriculum heeft. Vanaf de brugklas zijn activiteiten mogelijk die leerlingen leren naar zichzelf te kijken en daarop te reflecteren. Van daaruit is het gemakkelijker om stapsgewijs toe te werken naar een goed onderbouwde studiekeuze. Warps kan zich in die redenering wel vinden: "Op basis van de onderzoeksresultaten die we nu hebben, lijkt het er inderdaad op dat de samenhang van LOB-activiteiten invloed heeft op binding en het gevoel goed begeleid te worden."

Leerlingen blijken tijdens hun oriëntatie vooral persoonlijke gesprekken met mentoren te waarderen

De tweede aanbeveling is om begeleiding persoonlijk te maken via gesprekken met mentoren of vakdocenten, en daarbij nadruk te leggen op individuele interesses en capaciteiten. Uit het onderzoek blijkt dat leerlingen tijdens hun oriëntatie op de toekomst vooral persoonlijke gesprekken met mentoren waarderen. Tegelijkertijd

LOB EN BINDING

Studenten die een sterkere binding met de vervolgopleiding ervaren, hadden vaker:

- LOB-gesprekken gehad door de jaren heen;
- individuele gesprekken gevoerd met mentor / vakdocent;
- algemene voorlichting gehad over hoger onderwijs en studiefinanciering, opleidingen en beroepen;
- profielwerkstuk/stage benut voor oriëntatie;
- LOB gehad in mentoruren;
- op school hun studiekeuze toegelicht;
- LOB gehad waar de nadruk lag op eigen kwaliteiten, motieven en ambities.

Bron: Startmonitor 2012-2013 / ResearchNed

geeft liefst een derde van de respondenten aan helemaal geen individueel gesprek te hebben gehad over zijn of haar studiekeuze. Ook voert de decaan traditioneel het merendeel van deze gesprekken. Student Emile Kooij (zie kader 'Tijdrovende switch') geeft aan persoonlijke gesprekken tijdens zijn loopbaanoriëntatie erg te hebben gemist. "Voor mij is de persoonlijke benadering de beste benadering van LOB. Ik heb wel een gesprek gehad, maar alleen nadat ik zelf had aangegeven dat ik daar behoefte aan had."

Project Stimulering LOB vindt het veelbelovend dat LOB-activiteiten inmiddels een belangrijke plek hebben gekregen tijdens mentorlessen en dat een aardig deel van de studenten (havo: 22%, vwo: 27%) aangeeft dat LOB in vaklessen wordt ingebed. Hoewel Kooij natuurkunde ging studeren, heeft hij met zijn natuurkundedocent niet gesproken over wat hij wilde en kon. “Er vielen er in de laatste jaren veel natuurkundelessen uit. In de lessen die doorgingen, was er geen tijd om over iets anders dan examenstof te praten.”

Student Linda Roepen schaart zich eveneens achter het advies om individuele LOB-gesprekken te voeren. “Als je LOB alleen klassikaal behandelt, vallen er altijd mensen buiten de boot. Je loopt als leerling ook het risico uitgelachen te worden als je onpopulaire dromen hebt. Zelf had ik pas op het mbo het gevoel goed naar een andere keuze te worden begeleid en me te kunnen verdiepen in mijn capaciteiten.” Roepen denkt dat een middenweg kan helpen: “Als je groepjes vormt van vier, vijf leerlingen met dezelfde interesses, kunnen zij zich gezamenlijk verdiepen in wat hen in een richting aanspreekt en daarover discussiëren.” Het spreekt voor zich dat de nadruk ook dan moet liggen op individuele interesses en capaciteiten: “Als je dierenarts wilt worden omdat je zo van je konijn houdt, is het goed om te ontdekken of je wel alle aspecten van dat vak leuk vindt.”

Keuzes verdedigen

De enige aanbeveling waarbij geen direct verband met binding is gevonden, is het betrekken van ouders bij het keuzeproces, zegt Warps. “Dat beïnvloedt wel hoe goed

leerlingen zich begeleid voelen. Verder weten we door de Startmonitor dat ouders de meeste invloed hebben op hun kinderen. Desondanks worden ze nog weinig actief bij LOB betrokken.”

De ouders van Linda Roepen waren zeker betrokken. Logisch, vindt ze: “Je wilt je kind toch zo goed mogelijk de toekomst in laten gaan?” Emile Kooij vindt dat betrokkenheid van beide kanten moet komen: “Scholen moeten niet gaan roepen dat het moet.” Hij ziet misschien nog wel meer in het betrekken van een andere groep: “Oud-leerlingen kunnen bij uitstek een realistisch verhaal vertellen, uitleggen hoe zij hun keuze hebben gemaakt en of hun indrukken klopten. Dat zou ik zelf ook best willen doen.”

‘Als je dierenarts wilt worden omdat je zo van je konijn houdt, is het goed om te ontdekken of je wel alle aspecten van dat vak leuk vindt’

Ten slotte krijgen vo-scholen op basis van de voorlopige onderzoeksresultaten het advies om LOB niet alleen op oriëntatie te richten, maar ook op de uiteindelijke keuze. Daarbij hoort dat scholen van hun leerlingen vragen om hun studiekeuze te motiveren en ‘verdedigen’. Zowel Roepen als Kooij vindt het belangrijk dat scholen leerlingen dwingen dieper na te denken over hun motieven. Roepen: “Leerlingen hebben soms vooral een mening over iets, omdat pap of mam die hebben. Mijn mentor-gesprek ging over oriëntatie. Het had meer geholpen als ik mijn keuze had moeten motiveren en daarop een

TIJDROVENDE SWITCH

Natuurkundestudent Emile Kooij switchte van de TU Delft naar de Haagse Hogeschool. “Ik had niet het gevoel dat mijn vo-school uitging van wat bij mij zou passen. Het was vanzelfsprekend dat ik als vwo-leerling naar de universiteit zou gaan. Dat hbo me beter zou kunnen liggen, kwam nergens aan de orde. Daar ben ik helaas op een tijdrovende manier zelf achter gekomen.” De voorlichting van de TU Delft hielp evenmin: “Veel opleidingen onderschatten de studiedruk. Wil je uitval tegengaan, dan moet je een realistisch beeld schetsen.” Linda Roepen koos na het vmbo voor een opleiding in de zorg. Ook haar verwachtingen

botsten met de praktijk: “Hoewel ik wist dat het erbij hoort, bleek het verzorgen en wassen van oudere mensen best confronterend. Ik was pas zestien en rekende op een geleidelijk proces. Maar na twee keer kijken, moest ik het zelf doen.” Nu volgt ze de opleiding tot onderwijs-assistent. “Helemaal mijn ding. Hierna wil ik verder met de lerarenopleiding biologie, al vrees ik voor de financiële consequenties.” Linda en Emile zijn lid van het jongerenpanel van televisieprogramma EenVandaag, dat recent onderzoek deed naar studiekeuze en studiekeuzebegeleiding: Tjongerenpanel.eenvandaag.nl.

PERSOONLIJKE COACH MET STIP OP ÉÉN

Op het Limburgse Dendron College vormt het vak sector- en beroepscompetenties (SBC) een succesvol onderdeel van het vmbo-curriculum. Onderwijsontwikkelaar Dorien Stals legt uit: "Leerlingen van vwo, havo, vmbo-tl krijgen puur theoretisch onderwijs, terwijl ook zij een vervolgopleiding moeten kiezen die hun praktische mogelijkheden zal inkaderen. Dat is voor ieder mens een delicaat onderwerp. Daarom hebben we van loopbaanleren een vak gemaakt: SBC." Volgens Stals verdient een SBC-concept op havo en vwo een plek in het rooster. "Leerlingen die cognitief sterker zijn, hebben ook behoefte aan begeleiding op weg naar zo'n keuze." Een belangrijk onderdeel van SBC is dat leerlingen meermaals moeten uitleggen welke keuzes ze maken, wat de afwegingen zijn, en hoe ze het proces hebben ervaren. Stals: "Daarvoor moeten ze diep gaan, maar het zorgt voor afgewogen beslissingen."

Jaarlijks vraagt het Dendron leerlingen naar het meest waardevolle element van SBC, zegt Stals. "Met stip op één staat altijd de 'personal coach'. Leerlingen moeten die coach zelf vinden in het werkveld waar hun interesse naar uitgaat. Zo'n coach kan realistisch over zijn werk vertellen en specifiekere praktijkopdrachten geven dan wij als school. Het is geen YouTube-filmpje, het is écht. Dat komt binnen." Oud-Dendron-leerling Rick Josephs is nu derdejaars student aan de lerarenopleiding Duits van Fontys Sittard. Rick wist al vroeg wat hij wilde worden, maar SBC hielp wel: "Door SBC ontdekte ik wat voor mij de beste route was en kreeg ik inzicht in de beroepswereld. Ik heb een uitgebreide documentatiemap aangelegd en uiteindelijk stage gelopen. Daarbij werd ik perfect begeleid door m'n personal coach."

Meer lezen? dendroncollege.mwp.nl/algemeen/SBC

inhoudelijke reactie had gehad. Ik wist alleen dat ik 'iets met mensen' wilde doen en kwam daarmee niet op de juiste opleiding terecht."

Ondubbelzinnig bewijs

De laatste Startmonitor-enquête van dit jaar begint in juni en blijft de hele zomer openstaan. Warps: "In september 2013 zullen we onderzoeken of LOB-activiteiten samenhangen met een goede keuze." Als dat inderdaad zo is, kan dat vo-scholen helpen om hun LOB effectiever en specifiekere vorm te geven.

Advies: richt LOB niet alleen op oriëntatie, maar ook op de uiteindelijke keuze

Zelfs bij ideale begeleiding is echter niet uit te sluiten dat een leerling toch 'verkeerd' kiest. Wel moet volgens Warps het huidige percentage uitvallers omlaag kunnen. "Leerlingen die tevreden zijn met de LOB die zij hebben gehad en zich intensief begeleid voelen, geven vaker aan

dat zij meerdere individuele gesprekken hebben gevoerd, dat er in mentoruren aandacht voor LOB was, en dat al relatief vroeg werd begonnen met LOB-activiteiten. Een aantal van die factoren blijkt de binding met de vervolgopleiding te versterken, en daarmee het studiesucces." Zelfs voor leerlingen die ondanks perfecte begeleiding nog steeds niet weten wat ze moeten kiezen, wijst het Startmonitor-onderzoek naar een mogelijke oplossing, besluit Warps: "Dan kan een *gap year* verstandig zijn. Het blijkt dat studenten daarna vaker de juiste keuze maken." ■

U kunt de voorlopige onderzoeksresultaten bekijken in de presentatie 'Studiekeuze en studiesucces: van voortgezet naar hoger onderwijs', beschikbaar via www.vo-raad.nl/dossiers/loopbaanoriëntatie-lob/onderzoek-lob-loont

ORS Lek en Linge biedt klassen met aandacht voor 'jongensachtige' leerstijl

COMPETITIE, TEMPO EN AFWISSELING

Wat doe je wanneer een groep leerlingen specifieke leerbehoeften blijkt te hebben: bied je passend onderwijs binnen de reguliere klas, of maak je aparte klassen? Lek en Linge in Culemborg vormde twee tweede klassen waar docenten inspelen op een meer 'jongensachtige' leerstijl. Leerlingen die in het eerste jaar onderpresteerden, krijgen hier een jaar extra de tijd om te bewijzen dat ze tóch thuishoren op havo of vwo.

Tekst: Marijke Nijboer / Fotografie: Dirk Kreijkamp

Net als zijn collega's elders in het land zag rector Joost van Rijn van Lek en Linge het aantal jongens in zijn vwo-klassen langzaam afnemen. Uit cijfers van het CBS blijkt dat in het schooljaar 2010/2011 landelijk 46 procent van het aantal vwo-geslaagden uit jongens bestond. Op Lek en Linge schommelt het percentage jongens in de vwo-bovenbouw rond de 40. Toch zijn jongens gemiddeld echt niet minder slim. Op verzoek van de school brachten onderzoekers van de VU het type leerling in kaart dat ondanks een havo- of vwo-advies op deze afdelingen in de problemen komt.

'Deze leerlingen zijn ondernemend, maar slecht in plannen. Ze houden niet van reflectie en vinden leren te weinig spannend'

"We ontdekten dat zo'n 50 procent van de jongens en 25 procent van de meisjes een echt jongensachtige leerstijl heeft," vertelt Van Rijn. "Professor Krabbendam definieerde de kenmerken van hun leerstijl. Deze jongeren zijn heel ondernemend en onderzoekend, maar slecht in plannen. En ze houden niet van reflectie. Ze willen best stevige feedback incasseren, maar daarna is het: zand erover. Ze houden van een 'mannelijk' soort humor. En ze vinden leren vaak te weinig spannend. Het gaat te veel stap voor stap." Anderhalf jaar geleden formeerde de school twee 'uitstel van keuze'-klassen. Waar andere brugklassers in de

V.l.n.r. Algemeen directeur Joost van Rijn, Michiel Dissel (mentor van de havo/vwo-'uitstel'-klas en docent biologie) en locatiedirecteur Luc van Beers

tweede naar mavo, havo of vwo gaan, krijgen deze leerlingen een jaar extra om te laten zien waar ze thuishoren. De ene klas is voor leerlingen met een mavo/havo-advies, de andere voor degenen met havo/vwo-advies. Per klas van pakweg 25 leerlingen wordt het aantal echte onderpresteerders rond de tien gehouden, om te voorkomen dat ze elkaar daarin versterken. De overige leerlingen zijn 'plus'-leerlingen met een goede werkhouding. De 'jongensachtige' leerstijl vraagt om een trial and error-aanpak, zo ontdekten de school en de onderzoekers. Van Rijn: "Neem een bouw pakket van de Gamma. Waar andere mensen aan de slag gaan, scheuren deze mensen de verpakking eraf en gaan gewoon beginnen. Wij vinden: als een flink deel van de leerlingen een meer jongensachtige leerstijl heeft, moet je je daar bewust van zijn en daarop inspelen, zoals je ook inspeelt op de meer meisjesachtige leerstijl."

‘Vorig jaar was ik een stuk drukker’

Jens Knobbout (13) zit in de havo/vwo-‘uitstel’-klas:

“Ik was in de eerste klas een onderpresteerder. Achteraf wist ik zelf ook wel dat het beter kon. Ik had op school niet zoveel problemen, maar ik vond het vele huiswerk dat we meekregen vervelend. Thuis had ik daar vaak geen zin in. Ik heb nu een veel beter contact met de leraren. Ze laten je meer samenwerken. Bij aardrijkskunde krijgen we bijvoorbeeld een opdracht die meteen in die les af moet. Je moet hard doorwerken om het te halen, en dat lukt dan. Dan maken we bijvoorbeeld een reisfolder over de Alpen, of een powerpoint over Argentinië. Vorig jaar was ik een stuk drukker. Nu is mijn motivatie veel beter. Ik sta er nu zo voor dat ik waarschijnlijk verder kan op het atheneum. Ik hoop dat het lukt, want ik wil later een goede baan zodat ik in een goed huis kan wonen en goed voor m’n familie kan zorgen.”

Sport en huiswerkbegeleiding

De ‘uitstel’-klassen krijgen een uur extra sport, om de extra energie te verbranden en het hoofd weer wat leeg te maken. En er is huiswerkbegeleiding, want daar komt het thuis vaak niet van. Het onderzoeks- en begeleidingsbureau YoungWorks helpt de school om geschikte werkvormen te ontwikkelen.

Michiel Dissel, mentor van de havo/vwo-‘uitstel’-klas en docent biologie: “Het is belangrijk dat je de stof op verschillende manieren kunt aanbieden.

‘Je moet de stof op verschillende manieren aanbieden. Van alleen maar leren en vragen maken, steken ze weinig op’

Van alleen maar leren en vragen maken, steken ze weinig op. Deze leerlingen zijn niet intrinsiek gemotiveerd, dus je moet ze op een andere manier prikkelen.” Het inbouwen van competitie doet wonderen: “Aan het eind van een hoofdstuk herhalen we de lesstof niet, maar wijzen we bijvoorbeeld elk onderdeel toe aan een groepje. Deze leerlingen leggen vervolgens als ‘experts’ hun onderdeel uit aan de rest van de klas. Een aantal jongens voelt zich dan verantwoordelijk en gaat echt harder aan de slag.”

Dissel vervolgt: “Soms kun je een les ook uitdagender maken door het tempo op te voeren. Het is belangrijk dat deze leerlingen zich niet gaan vervelen. Als ze merken dat ze de draad kwijtraken wanneer ze even

niet opletten, zullen ze eerder bij de les blijven.” De ‘jongensachtige’ leerling voelt zich ook aangesproken wanneer zijn vaardigheden meteen praktisch nut hebben. Zo vertalen de klassen menukaarten van Culemborgse restaurants in het Frans, Engels of Duits, in de wetenschap dat de beste vertaling écht zal worden gebruikt. Bij elke leerling is de reden voor het onderpresteren weer anders. Rector Van Rijn: “Aan het begin van het leerjaar brengen we door middel van enquêtes in beeld welke leerstijl leerlingen denken te hebben. Dan zie je dat het een veelkoppig verschijnsel is. Ze geven vaak zelf aan dat ze aan de ene kant meer ruimte nodig hebben, en aan de andere kant juist meer structuur. Sommigen vinden die stap-voor-stap-aanpak wél prettig. Maar voor de meesten geldt dat het leren best wat spannender mag. Je ziet ook dat ze vaak nog

moeite hebben om zichzelf goed te richten.” Aan het begin van het schooljaar werkt de organisatie FC De Krachtpatsers met leerlingen aan het formuleren van hun persoonlijke doelen en het uitstippelen van een route daarnaartoe.

‘We voeren het tempo op. Als ze merken dat ze de draad kwijtraken wanneer ze even niet opletten, blijven ze eerder bij de les’

Extra inzet docenten

De groep docenten komt vaker dan gebruikelijk bij elkaar om leerlingen te bespreken. Ze hebben de jongeren daardoor goed in beeld, en stemmen hun begeleiding hierop af. De aangepaste wijze van lesgeven vraagt om bijzondere vaardigheden en een extra inzet. Dissel: “De school heeft aan alle docenten gevraagd of ze ervoor voelden om les te geven aan deze klassen. Het is een leuke taak voor mensen die houden van een uitdaging. Je moet er echt aan trekken.”

Het is niet zo dat er vooral mannen voor deze masculien ingestelde klassen worden gezet. Van Rijn: “Wij hebben in de hele school een goede mix van mannen en vrouwen. De verhouding is ongeveer half om half. Maar bij de ‘uitstel’-klassen letten we daar extra scherp op.”

De docenten krijgen een speciale interne opleiding van een trainer van YoungWorks. Hieraan mogen echter ook andere docenten meedoen. Zo worden momenteel 25 docenten van de brugklaslocatie getraind. Mede hierdoor doet zich een olievlek-effect voor. Van Rijn: “De twaalf docenten die al gedurende anderhalf jaar een training hebben doorlopen, vertellen andere collega’s hoe je op verschillende manieren de motivatie kunt bevorderen. En dankzij de instroom van nieuwe docenten in de training wordt er in steeds meer klassen ingespeeld op andere leerstijlen. Het helpt enorm als je verschillende didactieken in je gereedschapskist hebt.”

De school laat onderzoeken of deze cocktail van maatregelen de leerlingen met een jongensachtige leerstijl beter bij de les houdt en het onderpresteren tegengaat. Van Rijn vindt de eerste resultaten bemoedigend. Een kwart van de leerlingen die dreigden af te zakken, gaat terug naar het hogere niveau. “Ik ben daar heel tevreden mee. Als we niks hadden gedaan, waren ze allemaal afgestroomd. En de afstromers zijn mooi nog een jaar extra uitgedaagd.”

Het is een leuke doelgroep, vindt mentor Dissel. “Het zijn geen vervelende jongens, maar leerlingen die niet goed gemotiveerd zijn en met wie je daarom wat extra’s moet doen. Ze willen uiteindelijk meestal zelf ook graag vooruit. En als ze eenmaal willen, kunnen ze het ook.” ■

'POLITIE OP SCHOOL? GEEN BEZWAAR'

'Dit was niet onze keus, maar we hopen dat het helpt'

Lucas Stassen, woordvoerder Huygens College in Amsterdam:

'Ik zou zo'n politiepost als een nederlaag ervaren'

Simon Baars, directeur Diamant College, Den Haag:

"Het Huygens College heeft half januari, na een aantal incidenten met leerlingen die zich in de buurt ongewenst gedroegen, een veiligheidsteam op de school geïnstalleerd. Een politieagente, leerplichtambtenaar, twee leerplichtassistenten en de veiligheidscöördinator van de school houden samen kantoor. Dit is gebeurd op voorstel van de nieuwe onderwijswethouder, Pieter Hilhorst, naar aanleiding van een brief uit de wijk. Het is een nogal drastische maatregel, en de gemeente kan zo iets slechts aanbieden, niet opleggen. Toch kun je als school maar beter meebewegen. De school had het gevoel dat dit aanbod moest worden geaccepteerd. We kunnen ook alle hulp gebruiken. Nu het team er is, gaan we er gebruik van maken om meer in de buurt aanwezig te zijn. Dáár liggen de problemen, niet binnen de school. De school hoopt dat buurtbewoners bij de agente gemakkelijker hun beklag doen, en dat zo de rust terugkeert.

Van de 650 leerlingen zijn er enkele tientallen wat brutaler. De meeste leerlingen gedragen zich normaal. Op een bewonersavond bleek dat de helft van de omwonenden last heeft van onze leerlingen; de helft niet. We hebben een contactgroep samengesteld uit beide groepen. Deze vormt nu een buffer tussen de school en de buurt.

Het veiligheidsteam heeft alle klassen bezocht om uit te leggen wat zij komen doen, en dat zij er zijn voor de leerlingen en de buurt. Onze leerlingen zijn al enigszins gewend aan politie in de school, want er is al een buurtagent die bij incidenten langskomt.

Zo'n veiligheidsteam op school is niet goed voor je imago. Maar als dit helpt om een signaal af te geven, is dat goed. Het team zit hier ook maar tijdelijk; in principe tot eind 2013. Om op de stelling terug te komen: de inzet van een veiligheidsteam binnen de school was niet onze eerste keus, maar nu het er is hopen we dat hierdoor de overlast in de buurt vermindert." ■

"Ik vind een goede relatie met de wijkagent heel belangrijk. Wij hebben ook regelmatig contact en we hebben elkaar ook regelmatig nodig. Maar een politiepost in huis lijkt me een stap te ver. Ik vermoed ook dat het vooral een politieke beslissing is en niet een beslissing van de school. Vanuit de politiek lijkt repressie ook steeds meer de overhand te krijgen, dat voelt niet goed. Tot nu toe levert het de school ook alleen maar negatieve publiciteit op, terwijl naar mijn mening positiviteit op dit moment meer nodig is. Een politiepost op de school zou ik als een nederlaag ervaren. Waarschijnlijk ervaart de school in Amsterdam het precies zo. Ik zou me afvragen of ik voldoende had geïnvesteerd in m'n relatie met leerlingen, ouders en de wijk.

Ik vraag me ook af of ik was ingegaan op het voorstel van de wethouder. Zoals ik er nu tegenaan kijk, had ik eerst en vooral geïnvesteerd in allerlei andere zaken: in ieder geval de mensen uit de wijk de school binnengaan, ouders betrekken, met alle partijen in gesprek gaan.

Het ligt voor de hand dat docenten vinden dat hun eerste verantwoordelijkheid binnen de school ligt. Die zullen niet zo gauw in de wijk gaan surveilleren. Maar wij hebben leerlingen die als schoolwacht surveilleren. Die zou je best, gekoppeld aan bepaalde vakken, in de wijk kunnen laten surveilleren. Je zou ook leerlingen van een mbo-opleiding tot beveiliging in de wijk kunnen inzetten. Ik zou allerlei mogelijkheden zoeken, en pas in allerlaatste instantie me laten verleiden tot een politiepost binnen de school. Ik vraag me ook af of je met die maatregel werkelijk meer veiligheid creëert." ■

VO IN BEELD

Waar Lyceum aan Zee, Den Helder

Wanneer Maandag 21 januari 2013, 13.15 uur

Waarom Leerlingen van klas 1 en 2 houden een sneeuwballengevecht

Fotografie: Josje Deekens

Rotterdam biedt alle docenten digitale taalmodule aan

LERAAR SPIJKERT EIGEN TAALVAARDIGHEID BIJ

Als je de taalvaardigheid van leerlingen wilt vergroten, moet je bij docenten zijn. Maar veel docenten zijn zelf ook al langere tijd van school. Voor hen (en hun collega's) lieten drie schoolbesturen en de gemeente Rotterdam een digitale taalmodule ontwikkelen. Meedoen is niet verplicht, maar wordt zeer aangemoedigd.

Tekst: Marijke Nijboer / Fotografie: Josje Deekens

Taal lijkt zo vanzelfsprekend; je gebruikt het de hele dag. Maar als je niet op je woordgebruik let, sluipen er snel foutjes in. "Voor veel Rotterdamse kinderen is Nederlands hun tweede taal", zegt Taco Warmels, directeur onderwijs bij LMC Voortgezet Onderwijs. "Dan moet degene die het uitlegt, de taal goed beheersen."

Vanuit die gedachte besloten het onderwijsveld en de gemeente Rotterdam een taalmodule te laten ontwikkelen door het Genootschap Onze Taal, met medewerking van Hogeschool Windesheim. De module is speciaal gemaakt voor docenten, maar ook directeuren en het onderwijsondersteunend personeel hebben er toegang toe.

Docenten ontvangen een inlogcode op hun e-mailadres. Zij werken aan de module wanneer, waar, en zo snel als zij zelf willen. De module biedt theorie, oefeningen en een spelelement op de terreinen van spelling, grammatica, interpunctie en formuleren. Aan het begin maakt iedereen een toets. Die is niet bedoeld om het niveau te bepalen, maar om snel een overzicht te krijgen van wat er moet worden bijgespijkerd. Over die onderwerpen krijgt de docent uitleg met behulp van tekst en filmpjes. Vervolgens worden extra oefeningen aangeboden om de zwakke punten te versterken. Wie dat wil, kan tussentijds ook vragen over de al behandelde stof krijgen. De docenten kunnen via dit systeem ook samen chatten over taal.

Wouter Kessler, procesbegeleider van Rotterdams Taal Effect: "We willen professionals niet vervelen met wat ze

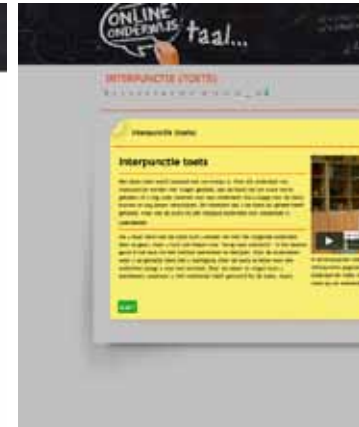
al weten. Daarom checkt de module allereerst welke kennis is weggezakt. Dat wegzakken overkomt iedereen, maar het gekke is dat men ervan uitgaat dat dit niet geldt voor docenten."

'Het mooie is dat alle scholen de module kunnen inzetten als onderdeel van hun taalbeleid'

Niveau 3F

Het niveau van de bijbehorende toets is referentieniveau 3F, eind mbo 4/havo. Dat komt overeen met de entreetoets van de pabo. Dat lijkt misschien niet erg hoog gegrepen voor docenten, maar mensen die ermee hebben gewerkt, zeggen dat de module uitdagend genoeg is. Warmels: "Ik ken iemand die heel taalvaardig is, maar toch is gezakt voor de toets. Je moet de vragen heel goed lezen, anders gaat het mis. Zo'n toets leidt er dus ook toe dat je zorgvuldiger wordt met lezen en spreken."

Het niveau van de taalbeheersing van docenten is wisselend. Bestuursvoorzitter Wim Littooy van CVO: "Er werken bij ons docenten die uit het mbo en het hbo afkomstig zijn. Ik kan me voorstellen dat zij de taal niet allemaal even goed beheersen. Wij besteden voor onze leerlingen veel extra aandacht aan taal. Dan moet je zeker weten dat alle docenten de taal goed onder de knie hebben." Wat hem bevalt aan de module: "Die richt zich ook op het dagelijkse taalgebruik in de school, buiten de

Bestuursvoorzitter Wim Littooi van CVO

lessen. Dat heeft óók een belangrijke invloed op leerlingen.”
Sommige docenten zijn taalkundig heel goed, zegt Warmels. “Maar eigenlijk zou dat voor iedereen moeten gelden, want je geeft les. De lerarenopleidingen zijn veel meer aan taal gaan doen, maar veel docenten hebben hun bevoegdheid al lang geleden gehaald. Wij denken dat deze extra aandacht nodig is. We willen weer bij de top gaan horen in Nederland.”
Op het Erasmiaans Gymnasium van het schoolbestuur BOOR liggen taalfouten gevoelig, vertelt rector Paul Scharff. “Van het kleinste foutje in een mail wordt al iets gezegd. Men verwacht van zichzelf dat het taalgebruik foutloos is.” Een goede houding, vindt hij. “We mogen verwachten van professionals dat ze zichzelf blijven ontwikkelen en bijscholen. Met de module faciliteren we dat.”

Geen controlemiddel

Alle betrokken besturen benadrukken dat het meedoen aan de taalmodule niet verplicht is, en dat deze ook zeker geen controlemiddel is. Littooi: “We reiken dit middel aan zodat de mensen aan hun taal kunnen werken.” Warmels: “Onze docenten snappen dat het gaat om hun persoonlijke ontwikkeling.” Maar LMC verwacht wel dat iedereen meedoet. Warmels: “Zéker wanneer iemands taalbeheersing hapert. In zo’n geval kan dit ook een onderwerp zijn tijdens het functioneringsgesprek.” Scharff vult aan: “En dan heeft degene die het functioneringsgesprek met de docent

aangaat, een sterke troef in handen. Die kan zeggen: we hebben je een specifiek instrument gemaald om daaraan te werken.”
Het systeem achter de module maakt het mogelijk om te zien op welke scholen hiervan meer en minder gebruikt wordt gemaakt. Scharff is daarmee ingenomen. “Als bepaalde locaties heel hoog of juist heel laag scoren, gaan we kijken of we dat kunnen verklaren. Ik vermoed dat het commitment van de verantwoordelijke op de locatie een belangrijke rol speelt. Wat denk ik de doorslag geeft, is dat je op een locatie een bepaalde sfeer creëert waarin het logisch is om van zo’n aanbod gebruik te maken.”
Bij de lancering van de taalmodule dreigde de pers even een staak in het wiel te steken. Scharff: “Een krant schreef dat dit middel werd ingevoerd omdat docenten blijkbaar slecht Nederlands spreken. Dat motiveerde dus niet bepaald.

‘Een krant schreef dat dit middel werd ingevoerd omdat docenten blijkbaar slecht Nederlands spreken. Dat motiveerde niet bepaald’

We hebben erg ons best gedaan om die sfeer weg te nemen en gezegd: jongens, dit is hoe we het bedoelen; doe je voordeel ermee. We hebben benadrukt dat wij geen inzicht hebben in de resultaten. Ik ben ook bewust terughoudend en stel geen expliciete vragen wanneer de module ter sprake komt.”

ELEMENTAIR BOEKHOUDEN

Ben jij een ambitieuze docent Economie of Management & Organisatie? En wil je havo- of vwo-leerlingen meer kansen bieden met een waardevol en erkend diploma? Informeer ze over de waarde van het erkende diploma Elementair Boekhouden: een onafhankelijk en erkend diploma dat vele deuren zal openen.

Meer weten over hoe je jouw school een streepje voor bezorgt? Maak er werk van! Bel 033 - 461 21 59 of kijk op onze site.

WWW.ASSOCIATIE.NL

MEER KENNIS, MEER KANSEN.

centrum voor nascholing

- verder met onderwijs -

Master in Educational Leadership (MEL)

Duurzame onderwijsontwikkeling vraagt om integraal leiderschap

Deze unieke onderzoeksmaster biedt leidinggevendenden in het PO, VO en MBO verdieping om leerprocessen op alle niveaus van de schoolorganisatie duurzaam te verbeteren.

- > Leren in een professionele leergroep
- > Focus op onderzoeksmatig leidinggeven, intervisie en reflectie
- > Persoonlijk leiderschap en schoolontwikkeling gaan hand in hand

Komt in aanmerking voor de lerarenbeurs

Vraag de brochure aan en kijk voor de voorlichtingsbijeenkomsten op:

www.centrumvoornascholing.nl

'IK VOND DIE TOETS PITTIG'

Ellen Kaspers, docent Nederlands en Frans en taalcoördinator op Calvijn Juliana, scoorde gemiddeld ruim 90 procent op de toets van de taalmodule. "Maar ik vond hem wel pittig. Op een gegeven moment moest ik de bijwoordelijke bepalingen aanwijzen in een samengestelde zin. Dat is een heel moeilijke vraag voor docenten die geen taal hebben gestudeerd. Op mijn school werken alleen tweedegraads docenten en de meesten hebben tijdens hun opleiding geen taaltoets gehad. Toen ik zelf Frans studeerde, was er ook weinig aandacht voor het Nederlands taalgebruik. Dat zal bij zaakvakken en niet-talige vakken nog minder zijn."

Kaspers vervolgt: "We zitten hier in Rotterdam. Dan hoor je nogal eens: ik gaat, of: hij heb. Daarbij komt: sommige collega's zijn dyslectisch. Anderen hebben problemen met formuleren, interpunctie en hoofdlettergebruik.

Sommigen vinden begrijpend lezen lastig, zeker bij teksten die buiten hun vakgebied vallen. We laten de brieven aan ouders vaak nog even checken door een docent Nederlands."

Ze vermoedt dat taaldocenten eerder aan de slag zullen gaan met de module, omdat ze er aardigheid in hebben. "Docenten van de zaak- en technische vakken zullen hem denk ik wat langer laten liggen. Meedoen is vrijwillig, dus dan is de druk ook niet zo groot. Collega's die met een nieuwe opleiding bezig zijn, krijgen ineens wél een taaltoets, die zien het nut er zeker van in."

TOETSEN SPELLING	>	Lessen
TOETS FORMULEREN	>	Lessen
TOETS INTERPUNCTIE	>	Lessen
TOETS TAALKUNDIG ONTLEDEN	>	Lessen
TOETS REDEKUNDIG ONTLEDEN	>	Lessen
	>	MEMOT

Ook de oop'ers

Bij het proefdraaien bleek dat in de oorspronkelijke versie nogal wat fouten zaten. Die zijn er, mede dankzij een aantal wakkere Neerlandici onder de docenten, uitgevist. Inmiddels zijn vrijwel alle scholen ermee aan de slag. Bijna overal doet ook het onderwijsondersteunend personeel mee. José Hofman, onderwijskundig beleidsadviseur bij CVO: "Denk aan conciërges, receptionisten, en mensen op de administratie. Dat is belangrijk, want ook zij komen in contact met leerlingen."

Een bijzonder element van dit project is, dat het door de drie schoolbesturen wordt gedragen. Dat heeft te maken met het grote gevoel van urgentie dat in Rotterdam kleeft aan het onderwerp (taal)achterstand. (Ook voor rekenen kent Rotterdam een gezamenlijk offensief, voorlopig echter nog zonder een module voor docenten.) Onderwijswethouder Hugo de Jonge zei bij de lancering van de docentenmodule: "De taalachterstand is nergens zo groot als in Rotterdam. Daarom moet elke docent een taaldocent worden." De genoemde vo-schoolbesturen en roc's bekostigen samen met de gemeente Rotterdam de ontwikkeling.

Littoij: "Het mooie is dat alle scholen de module kunnen inzetten als onderdeel van hun taalbeleid."

Hofman: "Je merkt dat het onderwerp taal echt gaat leven. Als uitvloeisel komt er straks in Rotterdam bijvoorbeeld een onderwijscafé over taal, voor de docenten van alle besturen."

Daarmee is al een stukje van het einddoel bereikt: een groter bewustzijn van het belang van goed taalgebruik. Hofman: "We hopen dat mensen zich gaan realiseren dat het goed is om hun taalvaardigheden te onderhouden." Warmels: "Het zou mooi zijn als docenten redelijk foutloos mensen te woord kunnen staan en feedback geven in de klas." ■

Taaloffensief in Rotterdam

Taal heeft grote prioriteit in de stad Rotterdam, waar scholen veel leerlingen binnenkrijgen met een aanzienlijke taalachterstand. De digitale taalmodule voor docenten is slechts één wapen in het breed opgezette taaloffensief van het Rotterdamse onderwijs, dat wordt gesteund door de gemeente. Onder de vlag van het 'Rotterdams Taal Effect' besteden de scholen van de drie grote Rotterdamse vo-besturen CVO, LMC en BOOR en van de roc's Albeda en Zadkine elk op hun eigen manier extra aandacht aan taal. De toets Diataal wordt gebruikt als gemeenschappelijke meetlat. De CED-Groep ondersteunt de scholen bij het analyseren van de scores en adviseert scholen hoe zij het beste kunnen werken aan verbetering. De vo-besturen organiseren bijeenkomsten waarin docenten van verschillende besturen hun kennis over en ervaring met scores, knelpunten en successen met elkaar delen.

MODERNISERING ZIEKTEWET VRAAGT

De aanpassing van de Ziektewet op 1 januari 2014 werpt zijn schaduw vooruit. De gevolgen kunnen werkgevers in het onderwijs onaangenaam treffen. De beste voorbereiding is werken aan preventie en zorgen voor goede arbeidsomstandigheden.

Tekst: Jacq Zinken

Wat enigszins eufemistisch de modernisering van de Ziektewet (ZW) wordt genoemd, is het gevolg van het feit dat de Eerste Kamer op 2 oktober 2012 een wetsvoorstel heeft goedgekeurd dat moet leiden tot meer financiële prikkels voor werkgevers. Het belangrijkste element is de invoering van een gedifferentieerde ZW-premie op werkgeversniveau. In het verlengde daarvan wordt ook een nieuwe, gedifferentieerde WGA-premie ingevoerd. Die is gebaseerd op de instroom in de WGA (Regeling werkhervatting gedeeltelijk arbeidsgeschikten) vanuit de Ziektewet, en geldt met name voor de werkgever bij wie de betreffende WGA'er op de eerste ziektedag in dienst was. Per saldo worden in de toekomst de ziekte- en arbeidsongeschiktheidslasten van werknemers met een tijdelijk dienstverband toegerekend aan de laatste werkgever.

Per saldo worden in de toekomst de ziekte- en arbeidsongeschiktheidslasten van werknemers met een tijdelijk dienstverband toegerekend aan de laatste werkgever

Opslag

Deze ontwikkelingen kunnen een forse impact hebben. Om te beginnen gaan er verschuivingen plaatsvinden in de premie die betaald moet worden. Hoewel die premie op macroniveau gelijk blijft, gaan er tussen instellingen duidelijke verschillen ontstaan. Werkgevers die het slechter doen dan gemiddeld, zullen dat voelen en werkgevers die het beter doen, zullen erop vooruitgaan. Als je onder het gemiddelde zit, krijg je een korting op de premie; als je erboven zit, krijg je een opslag, die nog wordt vergroot door een correctiefactor. De exacte berekeningswijze is nog niet bekend, maar werkgevers moeten ervan uitgaan dat dit in het ergste geval duizenden euro's kan kosten.

Een tweede punt is het volgende: als een werknemer met een tijdelijk contract door ziekte uit dienst gaat, is het UWV nog steeds verantwoordelijk voor de re-integratie, maar draagt de

werkgever hiervoor de financiële verantwoordelijkheid. De regering verwacht dat werkgevers steeds meer zullen kiezen voor eigenrisicodragerschap Ziektewet. Daarmee houd je ook na het ontslag verantwoordelijkheid en heb je veel meer sturingsmogelijkheden. Hoewel de mogelijkheid van het eigenrisicodragerschap Ziektewet al bestaat, heeft geen enkele onderwijsinstelling daar nu voor gekozen.

Door dit alles wordt het van groot belang dat een instelling in contact blijft met ex-werknemers. Een goede administratie is essentieel. Temeer omdat het UWV in de nabije toekomst wettelijk de mogelijkheid krijgt om direct afspraken te maken met grotere werkgevers, groepen werkgevers of sectoren over de re-integratie en bemiddeling van uitkeringsgerechtigden. Die afspraken kunnen gaan over concrete en direct beschikbare vacatures, maar ook over het aangaan van structurele relaties ten behoeve van het creëren van werk voor die specifieke groep.

'Vervuiler betaalt'

Stijn Hendriks is adviseur Sociale Zekerheid bij Loyalis. Hij legt uit waarom het nuttig is dat onderwijswerkgevers nu al inspelen op de komende veranderingen: "Op dit ogenblik voelt de werkgever niks als een tijdelijke kracht ziek uit dienst gaat. Hij wordt niet belast met de uitkering, want die wordt betaald uit de algemene premies, die voor alle overheids- werkgevers gelijk zijn. Maar als dat per 1 januari 2014 gaat veranderen, zal de nieuwe premie gebaseerd worden op uitkeringen die zijn toegekend per 1 januari 2012; dus op de 'schade' die je in het verleden als werkgever hebt veroorzaakt." Dat vraagt volgens Hendriks van menige onderwijsorganisatie niet minder dan een cultuuromslag. "Nu wordt er bij ziekte van een tijdelijke kracht bijna automatisch uitgegaan van re-integratie tweede spoor, dat wil zeggen dat de inspanningen erop gericht zijn, te zorgen dat de werknemer elders aan het werk komt. De wetgever beoogt met die nieuwe regeling onder meer dat de werkgevers ook gaan kijken of er voor die kracht intern mogelijkheden zijn. En dat de betrokken

ACTIE

instanties desgewenst ook teruggaan naar de oude werkgever om te beoordelen of die op dat vlak voldoende gedaan heeft.” Maar vooralsnog is de conjunctuur hier spelbreker. Stijn Hendriks: “Mijn ervaring tot nu toe is dat die cultuuromslag waarschijnlijk niet van de grond komt, omdat de arbeidsmarkt niet meewerkt en er weinig nieuwe mogelijkheden gecreëerd kunnen worden. De speelruimte om zieke werknemers terug in dienst te nemen, zal beperkt zijn.”

Op dit moment lijkt de beste voorbereiding daarom het versterken van het beleid op twee punten die toch al aandacht verdienen: preventie en zorgen voor goede arbeidsomstandigheden. Daarnaast kunnen organisaties zich voorbereiden door de tijdelijke krachten die ze in dienst hebben, te registreren, evenals hun eerste ziektedagen. Dat zal het straks ten minste mogelijk maken om de beschikkingen van de Belastingdienst te controleren. Een volgende stap is ook contact te blijven houden met tijdelijke krachten die ziek uit dienst zijn gegaan. Dat is mede van belang voor een eventuele herbeoordeling. Hendriks wijst erop dat werkgevers zich erop moeten voorbereiden dat ze bij meer beschikkingen betrokken zullen worden als medebelanghebbende. Het gaat zowel over beschikkingen over de Ziektewet als over beschikkingen over WGA'ers die als tijdelijke kracht vanuit de Ziektewet instromen.

Specialist

Omdat het ingewikkeld is, vindt Stijn Hendriks het niet onverstandig als een instelling een P&O'er speciaal met dit onderwerp belast. Want naast de door het parlement al aangenomen modernisering van de Ziektewet gaat in de toekomst ook de verkorting van de WW-duur een rol spelen. Dat is nu nog een voornemen in het regeerakkoord, maar zal op niet al te lange termijn ongetwijfeld zijn weerslag vinden in een wetsontwerp. ■

De Sociale Zekerheidswijzer van Loyalis biedt P&O'ers ondersteuning bij vragen en problemen op het brede terrein van de sociale zekerheid; zie www.socialezekerheidswijzer.nl of bel met 045 579 80 85.

Wilt u op de hoogte blijven van ontwikkelingen op het gebied van sociale zekerheid, meld u dan aan voor het SZ-bulletin. Het bulletin is samengesteld door de Sociale Zekerheidswijzer van Loyalis, de VO-raad en Voion. U kunt zich aanmelden via www.voion.nl/over-voion/sz-bulletin.

PESTEN PAST NIET OP EEN VEILIGE SCHOOL

‘Pesten? Dat gebeurt niet in mijn klas.’ Wie dat zegt, moet zeker verder lezen. Want pesten gebeurt overal waar mensen samen zijn. Preventie en pestgedrag snel de kop indrukken, dat is wat scholen moeten doen om leerlingen een veilige omgeving te bieden. Maar hoe moet je dat organiseren en bestaat er zoiets als een bewezen effectieve methode? Deskundigen pleiten voor een aanpak op alle fronten: individueel, in de klas en op de hele school.

Tekst: Carolien Nout / Illustratie: Matthias Giessen

Twee jonge mensen die een einde aan hun leven maakten omdat ze de pesterijen niet meer konden verdragen: Fleur en Tim staan inmiddels symbool voor wat er fout kan gaan als pesten niet wordt aangepakt. Er kwam met deze tragische incidenten een maatschappelijke discussie op gang. In praatprogramma’s op tv, in de Tweede Kamer, onder jongeren via de digitale media en natuurlijk ook op scholen. Is dit zo’n moment om echt iets te veranderen, of gaan we over een paar weken weer over tot de orde van de dag?

Dat laatste moeten we zeker niet doen, vonden de betrokkenen die op 9 januari aanschoven bij de rondetafelbijeenkomst, een initiatief van staatssecretaris Sander Dekker van OCW en Kinderombudsman Marc Dullaert. Scholieren, ouders, leerkrachten en verschillende onderwijsorganisaties bespraken de pestproblematiek. De Kinderombudsman wees nog maar eens op het Kinderrechtenverdrag: kinderen hebben recht op een veilige omgeving. Zij moeten worden beschermd tegen lichamelijk en geestelijk geweld en tegen alle vormen van discriminatie, dus ook pesten. Staatssecretaris Dekker twitterde na afloop van de rondetafelbijeenkomst: “Leerzaam, aangrijpend en inspirerend. Op naar gezamenlijke aanpak.” In maart zal hij bekendmaken hoe die gezamenlijke aanpak eruit zou moeten zien, zo schrijft hij aan de Tweede Kamer. Mede dankzij de bijeenkomst is het taboe weer eens indringend onder de aandacht gebracht. Want pesten is nog steeds een taboeonderwerp. Scholen raken in verlegenheid als een pestincident uit de hand loopt. Ook vinden gepeste leerlingen het nog steeds moeilijk om hun verhaal te vertellen. Is er dan nog steeds zo veel onduidelijkheid over pestgedrag?

Pesten is absoluut anders dan een plagerijtje. Het heeft verschillende verschijningsvormen. Met woorden: schelden en dreigen. Fysiek, met trekken aan kleding, schoppen en slaan. Minstens zo erg is uitsluiting: iemand doodzwijgen, niet uitnodigen op feestjes of negeren bij groepsopdrachten. Stelen en vernielen gebeurt ook: kledingstukken of schoolspullen afpakken, boeken vernielen, een fiets beschadigen en bedreigen of afpersen.

‘Docenten zeggen: ‘In mijn lessen wordt niet gepest’. Maar dat is niet waar, ze zien het alleen niet’

Veilig gevoel

Op een veilige school wordt zulk gedrag bijtijds gesignaleerd en wordt er iets in gang gezet om het te stoppen. Er is de afgelopen jaren hard gewerkt aan veiligheid. Alle scholen in Nederland moeten een veiligheidsplan hebben en een pestprotocol. De Onderwijsinspectie controleert dat. Incidentenregistratie wordt steeds gebruikelijker.

We kunnen dus niet zeggen dat er geen aandacht voor is. Maar zijn scholen de laatste jaren ook veiliger geworden? Recente cijfers laten een wisselend beeld zien. De frequentie van sommige soorten incidenten lijkt toe te nemen, maar toch voelen leerlingen zich niet onveiliger, zo blijkt uit een studie naar de ontwikkelingen tussen 2006 en 2012. Leerlingen in het voortgezet onderwijs vinden dat de school- en gedragsregels duidelijker zichtbaar zijn, vaak via internet. Scholen nemen maatregelen voor het tegengaan van ongewenst gedrag, zoals spijbelen, drugsgebruik of wapenbezit. Er

Sommige pestkoppen zweerden nog bij de analoge techniek

is echter ook een significante toename van dergelijke incidenten tussen 2010 en 2012. Mogelijk hangt dit samen met de toegenomen aandacht voor de registratie van incidenten, aldus de onderzoekers. Want er veranderde niets aan het percentage leerlingen (93) dat zich veilig voelt op school. Het veiligst voelen leerlingen zich nog steeds thuis (96 procent). De onderzoekers signaleren dat lichamelijk en seksueel geweld bij personeel en leerlingen licht toeneemt en adviseren dat scholen hulp zouden moeten krijgen bij de aanpak en preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Andere cijfers over de praktijk, vanuit het gezichtspunt van de leerlingen, komen uit de monitor van het Landelijk Actie Komitee Scholieren (LAKS) uit 2012. Die laat zien dat ruim 70 procent van de leerlingen in het voortgezet onderwijs zich veilig voelt in het onderwijs. Vmbo-leerlingen voelen zich het minst veilig en vwo-leerlingen het meest.

Doen

De cijfers zijn dus niet eenduidig; wel geven ze aan dat er meer nodig is dan veiligheidsbeleid en pestprotocollen om een veilige leeromgeving te bieden. Veiligheidsbeleid werkt alleen als scholen er in de praktijk invulling aan geven. Een voorbeeld is de pilot die onlangs van start ging op een aantal vmbo-scholen. De internationaal georiënteerde onderwijsorganisatie United World Colleges (UWC) organiseert in samenwerking met de VO-raad een pilot waaraan dertig vmbo-scholen kunnen meedoen (zie kader). UWC Xperience is een dag waarop leerlingen op een speelse manier bediscussieren hoe hun school een ideale gemeenschap wordt en hoe dat hen persoonlijk raakt. Ze doen onder andere rollenspellen. Director Céline Blom: "Het programma richt zich niet

alleen op pesten, het is meer dan dat. Wij willen leerlingen sterker maken zodat ze meer zelfvertrouwen krijgen." De VO-raad pleit verder voor instrumenten waarbij jongeren zelf oplossingen moeten aandragen om het pesten tegen te gaan. In andere landen zijn goede ervaringen opgedaan met leerlingencouncils of mediation. In dit laatste geval worden leerlingen geschoold tot mediator, zodat zij kunnen bemiddelen in conflicten. Klassen kunnen bijvoorbeeld zelf een protocol opstellen met gedragsregels. Voor deze aanpak zijn in Nederland verschillende methodes beschikbaar.

'Een slechte sfeer is een voedingsbodem voor pesterijen'

Pesten via digitale media, dat steeds nieuwe verschijningsvormen kent, moet zeker aan de orde komen op scholen, vindt de VO-raad. Msn en Hyves hebben plaatsgemaakt voor Facebook en Twitter en de snelheid en het bereik van deze media lijkt alsmaar sneller te worden. Scholen moeten dus aandacht besteden aan 'cyberwellness': verstandig omgaan met digitale media. Hiervoor zijn vooral in het buitenland goede programma's beschikbaar. De VO-raad zal het initiatief nemen om deze voorbeelden op te sporen en te stimuleren dat Nederlandse scholen ze gaan gebruiken.

Brede aanpak

Initiatieven als deze prikkelen scholen om aandacht te besteden aan veiligheid op school. Maar wat werkt nu het best om pesten tegen te gaan? Volgens onderzoek van het Nederlands Jeugdinstituut is niet één programma voor het voortgezet onderwijs bewezen effectief. Wat er nog het dichtst bij komt, is het bekende Bullying

- Het Centrum voor School en Veiligheid beheert www.schoolenveiligheid.nl, met tal van praktijkvoorbeelden, instrumenten en methodes voor gebruik in de klas.
- Veel informatie is te vinden op www.pestweb.nl, www.gayandschool.nl en de door jongeren gestarte site www.puntuit.nl.
- De veiligheidsmonitor Ontwikkeling van sociale veiligheid in en rond scholen 2006 – 2012 van T. Mooij & M. Witvliet (Nijmegen: ITS, Radboud Universiteit - Amsterdam: Regioplan) is te vinden op www.rijksoverheid.nl als Kamerbrief.
- Het artikel 'Wat werkt tegen pesten?' van Karin van Rooijen (NJI, mei 2012); is te lezen in het themadossier pesten van het Nederlands Jeugdinstituut, www.nji.nl.
- Of lees het boek: *Pesten op school, achtergronden en interventies*, van Marjolijn Vermande en Frits Goossens (Lemma, 2012).
- Meer over KiVa vindt u op www.kivaschool.nl.

Prevention Program van Olweus. Concreet richt het zich op drie niveaus: de school in haar geheel, de afzonderlijke klas en de individuele leerlingen. Het is moeilijk om de effecten wetenschappelijk te bewijzen, concluderen wetenschappers. Dat komt door de onderzoeksmethoden, die erg kunnen verschillen, maar ook doordat programma's de bewustwording van het pestprobleem kunnen vergroten. Uit de onderzochte programma's is wel af te leiden wat succes oplevert: een schoolbrede aanpak die langdurig wordt volgehouden.

Groepsproces

Een programma waarvan de effectiviteit in het buitenland wel is bewezen, is het Finse KiVa-programma. Op Nederlandse basisscholen wordt er mee geëxperimenteerd om te kijken of het hier ook werkt. KiVa onderscheidt zich op vier manieren van andere antipestprogramma's. Het verschil zit in de combinatie van materiaal voor leerlingen, leerkrachten en ouders; in het gebruik van een virtuele leeromgeving voor leerkrachten en een computerspel voor leerlingen; in de nadruk op de rol van de groep als geheel: leerlingen leren samen op te treden tegen daders; en in een

UWC XPERIENCE: LEERLINGEN STERKER MAKEN

"Onze aanpak richt zich niet alleen op pesten; het is meer dan dat. Wij willen leerlingen sterker en zelfbewuster maken", vertelt Céline Blom, director Short Courses van United World Colleges (UWC). Zij is verantwoordelijk voor de pilot voor vmbo-scholen. Het programma richt zich op het aangaan van relaties en op goede communicatie. Ken je jezelf, weet je wat je 'comfortzone' of 'dangerzone' is; wanneer en hoe moet je grenzen aangeven aan de ander? Ook de relatie met de school en de maatschappij komt aan de orde. Voor elke school maakt Blom het trainingsprogramma op maat. De training vindt altijd plaats op de school zelf, bijvoorbeeld met een klas, of alle derdeklassers samen, afhankelijk van de wensen van de school. Blom: "Bijzonder aan onze training is dat we werken met jonge mensen van diverse komaf, die zelf ook ons programma hebben doorlopen. Daardoor kunnen zij fungeren als rolmodel voor leerlingen. Ze zijn intern

opgeleid door UWC en begeleiden de deelnemers op een professionele wijze."

Blom ziet als resultaat van de training vaak dat het onderlinge contact beter wordt in de groep en dat leerlingen elkaar beter begrijpen. "Maar het is ook belangrijk aandacht te hebben voor nazorg. Je moet blijven werken aan een open en veilige sfeer. Daarom adviseren we scholen dat ook de leerkrachten meedoen, zodat ze kunnen teruggrijpen op wat er is gebeurd, en dezelfde taal spreken. Er zijn ook scholen die enquêtes houden zodat leerlingen anoniem kunnen vertellen wat er aan de hand is. Dat vind ik een goed idee. Veel pesterijen gebeuren achter de rug van de leraar om. En als er pestgedrag is, is er meestal veel meer aan de hand dan alleen dat ene geval."

De pilot UWC Xperience start binnenkort met zeven vmbo-scholen die zich hebben aangemeld. In totaal kunnen dertig vmbo-scholen meedoen. De VO-raad en stichting Zonnige Jeugd leveren een financiële bijdrage zodat de kosten per leerling laag zijn. Ook meedoen? Mail naar celineblom@uwc.nl.

VIJFSPORENAANPAK VAN HET DON BOSCO COLLEGE

Sinds het Don Bosco College expliciet benoemt dat het pesten niet accepteert en er een traject van start gaat als iemand wordt gepest, komen langdurige pesterijen niet meer voor. Het pestprotocol beschrijft precies wie wat moet doen in zo'n geval. De school pakt het via vijf sporen aan:

1. De verantwoordelijkheid van de school: deze zorgt dat de directie, de mentoren en de docenten voldoende informatie hebben over het pesten in het algemeen en het aanpakken van pesten.
2. Steun aan de jongere die gepest wordt: het probleem wordt serieus genomen: wat is er precies gebeurd en welke oplossingen zijn er? Een counselor biedt hulp.
3. Steun aan de pester: de jongere wordt geconfronteerd met zijn gedrag en de gevolgen voor de gepeste leerling. Welke oorzaken en oplossingen zijn er? Er start een pestproject, waarbij de counselor hulp biedt. Als het pesten niet stopt, wordt de pester via twee schorsingsprocedures uiteindelijk gevraagd de school te verlaten.
4. Betrekken van de middengroep: de mentor bespreekt met de klas het pesten en benoemt de rol van alle leerlingen hierin. Wat kan de klas doen om de situatie te verbeteren?
5. Steun aan de ouders: het probleem serieus nemen en samen werken aan oplossingen. Eventueel doorverwijzen naar hulpverleners.

Het pestprotocol bevat naast een stappenplan ook een gesprekwijzer. Het is te vinden op www.donboscollege.nl.

gerichte training en begeleiding van leerkrachten, zodat zij kunnen fungeren als een daadkrachtig rolmodel voor leerlingen en pestgedrag beter leren signaleren.

“Goed nieuws is dat er in Finland ook KiVa-materiaal is ontwikkeld voor het voortgezet onderwijs. Het is heel verstandig om dat te bewerken voor Nederland”, zegt René Veenstra, hoogleraar sociologie in Groningen en trekker van het KiVa-project. Hij hoopt dat de staatssecretaris met een goede aanpak komt, die niet vrijblijvend is en die uitgaat van bewezen effectieve methoden. Ook de Onderwijsinspectie zou er volgens hem strenger op moeten toezien of scholen wel genoeg doen aan het pestgedrag.

Interessant is dat het KiVa-programma zich niet alleen richt op daders en slachtoffers, maar op het hele groepsproces. Er zijn meelopers, aanmoedigers, verdedigers en buitenstaanders die ook ingeschakeld moeten worden om het pesten te laten stoppen. Daders zijn meestal populaire en opvallende leerlingen in de klas. Juist doordat zij aanzien genieten, staan ze veel sterker dan hun slachtoffers.

‘Elke school zou in de brugklas extra aandacht moeten besteden aan pesten, omdat de groepen dan nog niet gevormd zijn’

“Wat scholen in het voortgezet onderwijs nu al kunnen doen, is de verhoudingen in de klas of groep in kaart brengen. Welke rol spelen de leerlingen en hoe kun je bijvoorbeeld meelopers of omstanders laten helpen het pesten te stoppen? En vergeet de pester zelf niet,” legt Veenstra uit. “Pesters zoeken aandacht en erkenning en het pesten geeft ze die. Je kunt het een positieve wending geven door de pesters iets te laten doen waar-

mee ze hetzelfde resultaat bereiken, bijvoorbeeld een schoolfeest organiseren.”

Hij pleit voor meer training van docenten zodat zij pestgedrag beter herkennen: “In het voortgezet onderwijs is dat nu eenmaal moeilijker omdat leerlingen met veel verschillende leraren te maken hebben. Een training is ook belangrijk om misverstanden weg te nemen. Want die zijn er nog steeds. Docenten zeggen bijvoorbeeld: ‘in mijn lessen wordt niet gepest’. Maar dat is niet waar: ze zien het alleen niet, of het gebeurt in de kantine, op het schoolplein of in de kleedkamer bij gym. Docenten doen het pesten soms af met een dooddoener: ‘zo erg is het niet, zet je er overheen’. Het is moeilijk voor een leerling om naar een docent te stappen en te zeggen dat hij of zij wordt gepest. Dus moet de docent de leerling serieus nemen en niet het gesprek ontwijken.”

Veenstra benadrukt dat het belangrijk is om preventief en curatief te werken: “Elke school zou in de brugklas extra aandacht moeten besteden aan pesten, omdat de groepen dan nog niet gevormd zijn. Voor de hele school geldt dat het om een cultuurverandering gaat: je moet signalen waarnemen, ze serieus nemen en zorgen voor een gerichte aanpak als het toch een keer misgaat.”

Niet verslappen

Op het Don Bosco College in Volendam is zo'n brede, vijfsporenaanpak, zoals ze het zelf noemen, al jaren een gewone zaak (zie kader). Er is een speciaal project voor de brugklassen bij de start van het schooljaar. Het materiaal daarvoor is door de mentoren zelf in de loop der tijd ontwikkeld. In een intensieve week gaan leerlingen naar een toneelstuk, praten ze over pesten in lessen en maken ze opdrachten.

“Maar ook voor andere klassen houden we het in de gaten. Als er een slechte sfeer is in een klas, ondernemen

U zoekt, wij vinden...

U zoekt een bestuurder, rector, toezichthouder of...!?

Wij begeleiden u graag met een zorgvuldige en professionele werving & selectie.

Meer informatie: Marja de Kruif en Hans van Willegen

van Beekveld & Terpstra
werving & selectie

Verantwoord veranderen met hart voor onderwijs en zorg

Nieuwe Steen 18 1625 HV Hoorn
T 0229-24 90 00 E wervingselectie@vbent.org
www.vanbeekveldenterpstra.nl

Aangesloten bij de Raad van Organisatie-Adviesbureaus en bij KTMO

ARBOCATALOGUS VO

Arbeidsmarkt & Opleidingsfonds voortgezet onderwijs

Word Arbowijzer met de Arbocatalogus-VO

Het creëren van goede arbeidsomstandigheden voor werknemers binnen uw school is uw verantwoordelijkheid. Maar hoe weet u aan welke specifieke eisen het beleid moet voldoen?

De Arbocatalogus-VO biedt duidelijkheid.

Met de Arbocatalogus-VO, de digitale handleiding met alle arbonormen, weet u precies hoe u de arbeidsrisico's zo veel mogelijk kunt wegnemen voor uw personeel en weet u zeker dat u aan alle eisen voldoet.

www.arbocatalogus-vo.nl

www.voion.nl

we actie om dat te verbeteren. Want een slechte sfeer is een voedingsbodem voor pesterijen”, zegt counselor Alina de Vilder. “Je mag het nooit laten verslappen. Ondanks alle trainingen en discussie komt het nog steeds voor dat docenten signalen van pestgedrag niet oppikken. Het belangrijkste zwakke punt is echter de leerling zelf. Die heeft veel angst om het te melden omdat hij bang is dat het erger wordt. Maar bij ons kan de pester nooit winnen, want als het niet stopt, moet hij van school. Daarom ga ik persoonlijk alle brugklassen langs in het begin van het schooljaar en vertel ik over onze aanpak. In de weken erna komen veel kinderen bij mij langs; ze durven dan de stap te zetten om hun verhaal te doen.”

‘Bij ons kan de pester nooit winnen, want als het niet stopt, moet hij van school’

Veel scholen hebben inmiddels bij het Don Bosco College aangeklopt om te vragen of zij het pest-protocol mogen overnemen. Dat mag natuurlijk, aldus De Vilder: “Let wel, het gaat niet alleen om pesten. Het is belangrijk dat een school vanuit een goede zorgstructuur achterliggende problematiek bij leerlingen snel aan de oppervlakte krijgt en waar nodig gepaste begeleiding organiseert.”

Deze ervaringen en de kennis die er inmiddels is over de beste aanpak, leiden tot de conclusie dat scholen op vele fronten moeten werken aan een veilige school: individueel, in de klas en op de hele school. Er moet steeds weer aandacht voor zijn, zodat pestgedrag effectief wordt aangepakt voordat het schade aanricht aan kwetsbare jongeren. ■

HENDRIK-JAN VAN ARENTHALS

POSITIEF

“Kan ik je even spreken? Er is bij mij een hernia geconstateerd, mijn vader is opgenomen, er is loonbeslag gelegd en mijn vrouw is bij me weg.” Tranen glinsterden. Maar ik wist wat ik moest zeggen. “Wat goed van je, dat je dan toch komt werken...!” Met een positieve benadering kom je het verst. En wat is mooier, dan 2013 positief te beginnen? Het positivisme gelooft al sinds Auguste Comte dat we dingen alleen kunnen bewijzen met positieve feiten. Als het niet positief is, is het er eenvoudigweg niet.

Alles heeft een positieve kant, leren we van onze bestuurders. Bezuinigen op de ouderenvoorzieningen geeft familie de kans eindelijk eens iets terug te doen: mantelzorg. Bezuinigen op voorzieningen voor jongeren met beperkingen stimuleert ze aan het werk te gaan. Een hoger eigen risico leidt tot minder zieken bij de huisarts.

Zelf zien we ook dat het ‘werkt’. Je been gebroken? De conciërge komt je zo ophalen. Je mag nog niet voor de klas? Kun je mooi toezicht houden in de mediatheek. Je mag voorlopig nog niet naar school? Vanmiddag komt een collega een stapel nakijkwerk brengen. En of je ook even naar het vakleerplan kijkt... Het verzuim daalt spectaculair door een positieve afhandeling van telefonische ziekmeldingen. Medewerkers voelen zich gewaardeerd in waar ze nog wel toe in staat zijn. Dat werkt verfrissend naast al dat empathische meehuilen met de wolven in het bos.

Op dezelfde manier gaat passend onderwijs voor leerlingen uit van de positieve psychologie. Voor grondleggers als Martin Seligman draait het om positieve ervaringen, het ontwikkelen van positieve eigenschappen en om ‘positieve instituties’, die een verschil maken in de samenleving. Natuurlijk, zeggen we dan: het onderwijs! We benadrukken wat kinderen nog wel kunnen, hun unieke talenten. We stigmatiseren niet meer, labelen niet meer negatief, maar halen door passend onderwijs eruit wat erin zit. Prachtig toch?

En zo, beste collega’s, is het met onze hele sector. Ombuigingen? Efficiencykortingen? Als er een Rutte II kon komen, komt er vast ook een Prestatiebox II. Als er toch, ondanks alle dreigende verkiezingsretoriek, weer geld richting de Akropolis gaat, kunnen wij het vast ook op een bestuursakkoordje gooien, liefst in één keer ook voor Rutte III en IV. Crisis? Wat voor crisis? Hakuna matata. ‘Pluk de dag’, dacht iemand ooit, terwijl ze naar die ene boom keek. En we weten allemaal hoe het toen afliep.

VO-academie verkent behoeften bestuurders en schoolleiders

MAKELAAR IN PROFESSIONALISERING

Als het om professionalisering gaat, zien bestuurders en schoolleiders voor de VO-academie op de eerste plaats een rol als makelaar weggelegd. Dit blijkt uit verkennende gesprekken die het projectteam van de academie afgelopen najaar voerde. Er is veel behoefte aan een toekomstgerichte visie op schoolleiderschap. Schoolleiders en besturen zijn het ook eens dat de professionalisering van het middenmanagement dringend aandacht verdient.

Tekst: Noud Cornelissen / Fotografie: Dirk Kreijkamp

Het succes van de VO-academie wordt bepaald door de mate waarin mensen in het veld, bestuurders en schoolleiders voorop, deze zien als een oplossing voor de problemen en de uitdagingen waarmee zij te maken hebben. Daarom gingen de leden van het projectteam van de academie afgelopen najaar in gesprek met bestuurders en schoolleiders.

Tijdens die gesprekken werd duidelijk dat professionalisering als urgent ervaren wordt. Wel doen scholen en besturen er zelf al veel aan, vinden de ondervraagden. De VO-raad zou meer mogen opkomen voor de belangen van de scholen. Diverse bestuurders herkennen zich niet in beeld van 'Den Haag' dat de onderwijskwaliteit achterblijft door gebrekkige professionaliteit van de sector. "Dat is te generalistisch. Er zijn scholen die het heel goed doen en scholen die het niet goed doen."

'Teamleiders zijn nu nog vaak de superconciërges: goed in organiseren, maar niet in leidinggeven'

De VO-academie mag geen instituut worden dat voorschrijft wat er moet gebeuren en hoe goed leiderschap er uit moet zien. "Er moet ruimte zijn voor variatie. We willen geen eenheidsworst." Veel gesprekspartners vragen zich af of het wel de rol van de VO-raad is om zelf een professionaliseringsaanbod in te richten. Ze vinden dat de VO-raad kritisch moet zijn en kwaliteitsafspraken moet maken. "De VO-raad moet niet te veel voor-

schrijven wat bestuurders en schoolleiders op gebied van professionalisering moeten doen."

Sommigen hebben het beeld van de VO-academie als een instituut à la De Baak van VNO-NCW. Anderen vinden het beter als de VO-academie zich regionaal organiseert, om goed te kunnen aansluiten bij wat er al gebeurt. Er is een groeiende behoefte om in company, binnen de school, aan de slag te gaan. Af en toe zal het ook nodig zijn om buiten de grenzen van de school te kijken. Aarzelingen zijn er bij het inzetten van (digitale) instrumenten. "Professionele ontwikkeling is kennis en ervaring delen. Daarvoor is nog steeds nodig dat mensen elkaar ontmoeten."

Netwerken

Bestuurders en schoolleiders zien de VO-academie in de eerste plaats als een makelaar. De VO-academie kan orderscheppen in het opleidingsaanbod. Het gaat niet alleen om afstemming tussen de vraag en het aanbod van de traditionele aanbieders van scholing, maar ook om inventarisatie van de mogelijkheden voor schoolleiders om van elkaar te leren en/of samen een probleem aan te pakken. Conrectoren en unitdirecteuren zitten minder in netwerken die gericht zijn op eigen professionalisering, maar hebben daar wel behoefte aan. Coaching en intervisie zijn duidelijk gewenst.

Schoolleiders vragen verder om een eenduidige visie op schoolleiderschap in het algemeen, gericht op de toekomst. De VO-raad zou samen met leden hierover een discussie moeten voeren. Er is ook behoefte aan stelsel-

matige professionalisering op thema's op het raakvlak van politiek en onderwijs.

Bestuurders en middenmanagers

Diverse bestuurders geven aan dat zij graag zouden zien dat de VO-academie zich ook richt op bestuurders. Zij willen zich bijvoorbeeld professionaliseren op het punt van de relatie met en informatieverstrekking aan toezichthouders.

Een van de bestuurders hanteert het '70-20-10-principe': 70 procent leer je als leidinggevende op school in relatie tot je team, 20 procent leer je door intervisie met collega's en 10 procent leer je door opleidingen. "Bestuurders professionaliseren vooral via netwerken en individuele trajecten."

'Ik hecht meer waarde aan betrouwbare ervaringen van collega's dan aan objectieve informatie van een instituut'

De meeste bestuurders zitten in een netwerk. Zo'n netwerk kan regionaal zijn. Soms is het ontstaan als gevolg van een gezamenlijke training of initiatief van een externe organisatie of op basis van gezamenlijke interesses of ambities. Zo is er een netwerk van bestuurders die 'collegiaal filosoferen': "Je kunt vrijuit zorgen, drijfveren en vragen met andere delen, zonder dat dit negatieve consequenties heeft voor je positie." Andere vormen van informeel leren zijn coaching,

twinning, peer review, maar ook intervisie. Een deel van de gesprekspartners organiseert dat zelf, maar ziet hier ook een rol voor de VO-academie als makelaar. In vrijwel alle gesprekken is aandacht gevraagd voor de urgentie om middenmanagers, zoals team- en afdelingsleiders, te professionaliseren. Daar ligt de grootste behoefte binnen scholen. Het middenmanagement is de cruciale schakel tussen het beleid en het onderwijsproces. De middenmanager moet zich verder ontwikkelen: van coördineren, uitvoeren en regelen naar leidinggeven. "Teamleiders zijn nu nog vaak de superconciërges: goed in organiseren, maar niet in leidinggeven." De VO-academie moet netwerken faciliteren, mensen bij elkaar brengen. Diverse schoolleiders en besturen wijzen op de noodzaak van een verbinding met bestaande huisacademies, kweekvijvertrajecten, leernetwerken en dergelijke. Ook zijn er regionale en lokale initiatieven om bovenbestuurlijke thema's aan te pakken, zoals krimp en passend onderwijs. Op dit niveau, dicht bij de scholen, is professionalisering sterk verbonden met de praktijk. "Door het in company-karakter heeft het leren hier ook een sterk teambuildingskarakter."

Basisopleiding

Schoolleiders en bestuurders denken wisselend over nut en noodzaak van een basisopleiding voor schoolleiders. Zeker voor startende leidinggevendenden vinden ze zo'n opleiding wel noodzakelijk. De meeste schoolleiders hebben een voorkeur voor een integrale basisopleiding, vanwege het groepsproces, het gerichte aanbod en het

VOOR EN VAN DE LEDEN

Na de vaststelling van de professionaliseringsagenda (najaar 2011) en het sluiten van het Bestuursakkoord is de VO-academie in 2012 gestart. Sietske Waslander ontwikkelde een model voor effectief schoolleiderschap dat de basis vormt voor een competentieprofiel.

Rond de zomervakantie van 2012 is een vernieuwd projectteam verdergegaan om niet alleen voor, maar ook mét de bestuurders en schoolleiders de VO-academie gestalte geven. De leden van het projectteam hebben afgelopen najaar een reeks gesprekken gevoerd met bestuurders en schoolleiders over hun ideeën, wensen, aarzelingen, ervaringen en bestaande praktijken. De input van de gesprekken is en wordt gebruikt om van de VO-academie een succes te maken. Een belangrijk uitgangspunt is dat de activiteiten aansluiten bij de praktijk van schoolleiders en hun scholen. Op het terrein van professionalisering gebeurt veel dat de moeite van het versterken waard is. Daarbij past een gevarieerde en gedifferentieerde aanpak met veel maatwerk. De verkennende gesprekken in het najaar van

2012 krijgen dit voorjaar een vervolg in een online onderzoek onder bestuurders en schoolleiders. Hoe krijgt professionalisering momenteel gestalte? Wat zijn de kansen, hiaten en mogelijke obstakels? De VO-academie werkt dit jaar tevens aan een praktische uitwerking van het competentieprofiel voor schoolleiders. Ook wordt de basisopleiding voor schoolleiders verder ontwikkeld en afgestemd op de praktijk.

Om de vraag 'wat is een goede opleiding voor schoolleiders?' te kunnen beantwoorden, wordt gewerkt aan een methodiek voor kwaliteitstoetsing. Onderzocht wordt wat werkt: een officieel accreditatiesysteem, het werken met reviews of een ander systeem? In het traject VO-managementcoach gaan vijftig ervaren leidinggevendenden honderd beginnende schoolleiders coachen.

Meer informatie? Volg de VO-academie op twitter: @voacademie. De VO-academie is bereikbaar via de VO-raad: secretariaat@VO-academie.nl, T 030 232 48 00.

afgestemde programma. Dit moet een opleiding zijn waar je in de dagelijkse praktijk echt iets mee kunt. Voor schoolleiders met enige ervaring worden modules geschikter gevonden. Anderen zeggen dat een integrale opleiding ook dan kan voldoen, als cursisten maar op onderdelen vrijstellingen kunnen aanvragen op basis van aantoonbare ervaring.

In iedere basisopleiding zou training van gesprekstechnieken moeten zitten, zodat leidinggevendenden leren om drijfveren van hun personeel in beeld te krijgen. Er is veel tevredenheid over de komst van het competentieprofiel. Het biedt de buitenwereld de duidelijkheid dat schoolleiderschap een vak apart is. "Zorg wel dat instrumenten die ontworpen worden, aansluiten bij de bestaande instrumenten voor het inzichtelijk maken van competenties."

Accreditatie

De meeste bestuurders en schoolleiders zien een meerwaarde in accreditatie van het opleidingsaanbod. De sector moet kwaliteitseisen stellen aan opleidingen. "Zorg dat je als VO-raad een goede toets hebt op wat je leden aanbiedt." Er is aarzeling bij accreditatie van opleidingen door een externe instantie. Schoolleiders en bestuurders hebben meer behoefte aan referenties van collega's. "Ik hecht meer waarde aan betrouwbare ervaringen van collega's dan aan objectieve informatie van een instituut." Enkele bestuurders en schoolleiders zijn ronduit negatief over een eventuele accreditatie van het opleidingsaanbod. "Er moet een balans zijn tussen

zaken regelen en dingen in vertrouwen doen. De basis moet vertrouwen zijn, niet controle."

Schoolleidersregister

Vrijwel alle bestuurders en schoolleiders onderstrepen dat het inrichten van een schoolleidersregister maatschappelijk wenselijk is. "Als we een register voor docenten hebben, moeten we ook een schoolleidersregister hebben."

"Schoolleiderschap is een vak. Het is goed dat daaraan normen verbonden worden en het is noodzakelijk elkaar daarop aan te spreken. We moeten het goede voorbeeld geven."

'Als we een register voor docenten hebben, moeten we ook een schoolleidersregister hebben'

In een register dienen volgens de voorstanders scholing, ervaring en - volgens de meesten - ook afspraken over integriteit opgenomen te worden. "Het moet helder en transparant zijn waarop je geregistreerd wordt." Een bestuurder die zich kritisch verhoudt tot het register, geeft aan dat mensen elkaar binnen de sector weliswaar moeten durven aanspreken, maar niet via een register. "Niet een register maar een (regionaal) netwerk is daartoe het middel. Dit netwerk moet een dusdanige status hebben, dat je best doet om erbij te horen." ■

VEELGESTELDE VRAGEN

MEER LES?

Vanwege de nieuwe wet onderwijstijd krijgen leerlingen vanaf 2013 ongeveer vijf dagen per jaar meer les. Dit betekent dat docenten ook vijf dagen per jaar meer les gaan geven. Heeft dit volgens u consequenties voor het normjaartaakformulier van docenten?

Vooralsnog zijn er geen signalen voor een wijziging in de normjaartaak van 1659 klokuren, en daarmee samenhangend in het maximumaantal lessen per week als gevolg van de wijzigingen in de onderwijstijd. Het is aan de werkgever om eventueel aanpassingen te doen binnen het taakbeleid, al dan niet met instemming van de personeelsgeleding in de MR of een twee derde meerderheid van het personeel.

PA EN PABO

Welke bevoegdheid hebben leraren die in het bezit zijn van een PA-getuigschrift en een pabodiploma in het voortgezet onderwijs?

Het ministerie van OCW heeft hierover het volgende geantwoord.

Tot 1 augustus 2006 werden de bevoegdheden voor het voortgezet onderwijs ontleend aan de Lijst van bewijzen van bekwaamheid O(vergangs)W.V.O. die als bijlage I was opgenomen bij de Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O. Deze lijst bevatte een (in principe limitatieve) opsomming van alle getuigschriften die een onderwijsbevoegdheid gaven met daarbij vermeld het vak waarvoor de bevoegdheid gold.

De (PA-)getuigschriften met de vermelding artikel 129 bis van de Lager onderwijswet 1920 c.q. artikel 29, vierde lid, onder b, van de Wet op het voortgezet onderwijs, aangeduid als 'akte van volledig bevoegd onderwijzer', geven uitsluitend bevoegdheid voor het vak Nederlands voor de zogenaamde 2a-sector (de oude derdegraadssector: mavo, vbo, praktijkonderwijs). De akte geeft dus geen bevoegdheid voor de onderbouw havo/atheneum. Verder is artikel 15b van de Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O. nog van belang. Op grond van dit artikel geeft onder andere de akte van bekwaamheid van volledig bevoegd onderwijzer bevoegdheid voor de vakken Nederlands, Engels, wiskunde, geschiedenis,

aardrijkskunde, biologie (inclusief kennis der natuur), verzorging, muziek, handvaardigheid (textiele werkvormen) en tekenen aan groepen van uitsluitend geïndiceerde leerlingen in het leerwegondersteunend onderwijs en het praktijkonderwijs, alsmede bevoegdheid tot het geven van onderwijs in de praktijkoriënterende vakken van het praktijkonderwijs. Zie ook de Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O. en de Lijst bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O. (bijlage 1), aktenummer 3.3. U kunt de laatst geldende tekst van de Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O. inzien op www.overheid.nl onder wet- en regelgeving. Bij de zoekfunctie vult u in: 'regeling bewijzen van bekwaamheid o.w.v.o.'. Bij 'Zoek regeling/artikel geldend op' dient u een recente datum voor 1 augustus 2006 in te vullen, aangezien de regeling vanaf 1 augustus 2006 in het geheel (ook voor het voortgezet onderwijs) is vervallen.

RISICO

Zijn vo-scholen (gedeeltelijk) eigenrisicodragers van de kosten van een (bovenwettelijke) ontslaguitkering van onderwijspersoneel?

Ja, vo-scholen zijn ook eigenrisicodragers voor (bovenwettelijke) uitkeringskosten. De school betaalt 25% van de uitkeringskosten en de overige 75% wordt collectief opgebracht door het vo. De regelgeving hierover kunt u terugvinden in de Regeling nadere voorschriften verrekening uitkeringskosten van 16 november 2006. U kunt de regeling downloaden via www.cfi.nl (google op 'Regeling nadere voorschriften verrekening uitkeringskosten').

→ HELPDESK@VO-RAAD.NL

'ONDERWIJS IS NOOIT TE DUUR'

Naam → Wim Daniëls (58)

Achtergrond → onder meer oud-docent, schrijver, acteur, taaladviseur en columnist

Gespreksonderwerp → jongerentaal en het onderwijs

Standpunt → klassen zouden niet meer dan tien leerlingen moeten tellen

Tekst: Emmanuel Naaijkens / Foto: Dirk Kreijkamp

U hebt veel geschreven over jongerentaal. Creëert jongerentaal afstand tot de school met zijn formele taalgebruik?
 “Dat is wel lange tijd zo geweest. Zo is jongerentaal ontstaan, om de kloof te benadrukken. Maar sinds de jaren tachtig is jongerentaal toch veel meer iets geworden waarmee jongeren zich onderling onderscheiden. Het is meer iets dat bij een subcultuur hoort dan dat het aangeeft dat twee generaties tegenover elkaar staan.”

Staat jongerentaal een correct gebruik van het Nederlands in de weg? Er zijn mensen die zich zorgen maken over taalverloedering.

“Dat is niet zo. De klachten over het gebruik van het Nederlands door pubers had je honderd jaar geleden ook al en ze zijn precies hetzelfde. Nederlands is gewoon hartstikke moeilijk. Dat sms- en msn-taal het Standaardnederlands tegenwerken, zul je mij niet horen zeggen. Taal verandert wel onder invloed van jongerentaal, maar daar hoeft je je geen zorgen over te maken. Veel mensen denken dat taal in beton is gegoten, maar als ze hun eigen taal van vroeger vergelijken met nu, zit daar ook een gigantisch verschil tussen. Veranderingen zijn een gegeven.”

Hoe kijkt u zelf terug op uw middelbareschooltijd?

“Ik heb daar heel goede herinneringen aan. Het onderwijs werd vroeger, en ik hoop nu nog, vooral gedragen door mensen die je op een of andere manier inspireerden. Op de Henricusmulo in Helmond had ik een docent geschiedenis die een echte verhalenverteller was. Geweldig! Op de havo was het de docent Nederlands die mij enthousiast maakte voor literatuur. Door hem ben ik naar de lerarenopleiding in Tilburg gegaan; ik studeerde Nederlands en als bijvak Duits. Ook daar trof ik inspirerende docenten. Ik ben daarna naar de Universiteit van Nijmegen gegaan en ben daar afgestudeerd in vakdidactiek.”

U bent onder meer bekend als schrijver van boeken over taal, als medeauteur van het Witte Boekje en als vaste gast van Pauw & Witteman. Maar u hebt ook een aantal jaren voor de klas gestaan. Wat sprak u aan in lesgeven?

“Mijn opvatting was dat het als leraar vooral je taak is om je leerlingen te boeien voor het vak: dat is de basis om kennis over te kunnen dragen. In het literatuuronderwijs ontdekte ik dat het in feite onmogelijk was om leerlingen te boeien, omdat er nog geen literatuur

voor pubers bestond. Jan de Zanger was kort daarna zo ongeveer de eerste die echte jeugdliteratuur schreef. Toen kreeg ik zelf ook die ambitie.

'Klachten over het gebruik van het Nederlands door pubers had je honderd jaar geleden ook al'

Mijn boek Dingen van Daan is bedoeld om havo 4-leerlingen te interesseren voor literatuur. Ik ben uiteindelijk gestopt met lesgeven omdat het schrijven steeds belangrijker werd en ook omdat de herhaling die toch in het onderwijs gebakken zit, mij begon tegen te staan.”

Is het een bedreiging voor het onderwijs dat veel docenten jarenlang op dezelfde plek werken?

“Ik vind van wel. Ik ben vanaf 1992 uit het onderwijs, maar ik ben nog jarenlang op scholen gekomen via de Stichting Schrijvers School Samenleving. Ik heb altijd veel bewondering gehad voor de docenten die enthousiast weten te blijven. Dat zijn er aardig wat. Maar ik zag ook altijd de klagers: de docenten die hun programma draaiden, maar de

leerlingen niet meer inspireerden. Die zouden het lef moeten hebben om op te stappen.”

Wordt het lesgeven door de buitenwereld onderschat?

“De uren dat je met een klas bezig bent, zijn heel intensief. Daar staan lange vakanties en veel vrijheid tegenover. Maar als je het goed wilt doen, dan ben je na een dag lesgeven compleet uitgewoond.

‘Lesgeven aan een klas met dertig pubers, dat kan toch helemaal niet!’

En lesgeven aan een klas met dertig pubers, dat kan toch helemaal niet! Tien leerlingen is het maximum. Leerlingen komen dan veel meer aan bod, er is communicatie over en weer. De docent kan dan veel meer aan. Leerlingen stimuleren en inspireren.”

Is dat te betalen?

“Ik heb nooit begrepen dat je daar een financieel argument tegenover kunt zetten. Onderwijs is nóóit te duur. Dat geldt wel voor veel andere zaken, maar niet voor onderwijs. In schaalvergroting heb ik nooit iets gezien. De leerling verzuipt. Ik verbaas me er soms over hoe

weinig leerlingen geleerd hebben aan het eind van hun middelbare school. Het rendement is te laag doordat de klassen te groot zijn, leerlingen komen onvoldoende aan bod. Een leraar kan er te weinig instoppen dat beklijft.”

Heeft dat niet ook te maken met de puberleeftijd? Leerlingen zijn snel afgeleid.

“Een onderwijskundige heeft ooit gezegd: het kenmerk van een middelbarescholier is toch dat die permanent op hete kolen zit. Daar zit iets in. Maar daar moet je de omgeving dan op aanpassen. Natuurlijk is er nu veel afleiding, bijvoorbeeld van mobieltjes. Anderzijds heb je dankzij de computer en internet veel meer mogelijkheden dan vroeger om het onderwijs uitdagender te maken.”

Is het moeilijk voor een docent om in die veranderende wereld voor de klas te staan? Is er een generatiekloof?

“Een generatiekloof was er vroeger meer dan nu, denk ik. Er is wel een andere kloof ontstaan doordat kinderen nu meer een band hebben met de spullen om hen heen dan met de docent, zoals de computer, het mobieltje, enzovoort. Er is een laag tussen leerling en docent

gekomen die er vroeger niet was.

Tegen die overdaad aan prikkels uit de hele wereld kun je als docent nooit op. En je hebt nu veel meer leerlingen met problemen thuis; dat is echt anders dan dertig jaar geleden.”

Tot slot: hoe belangrijk is het dat jongeren literatuur lezen? Gaat het om beschaving?

“Lezen is een van de beste manieren om je taalvaardigheid te vergroten. Maar je kunt ook teksten via internet lezen of naar iets luisteren.

‘Lezen is een van de beste manieren om je taalvaardigheid te vergroten. Maar je kunt ook teksten via internet lezen’

Boeken – en dan bedoel ik verhalen en romans – zijn wel vaak mooi omdat daarin een verhaal verteld wordt waarmee leerlingen zich kunnen identificeren en waarvan ze iets kunnen leren dat voor hen persoonlijk van belang is. Maar de mens heeft langer geleefd zonder boeken dan met boeken. Dat ging niet slechter dan het nu gaat, is mijn indruk.” ■

WIE WERKT WAAR

STICHTING VOORTGEZET ONDERWIJS KENNEMERLAND

Per 14 januari heeft het bestuur van Stichting Voortgezet Onderwijs Kennemerland (SVOK) een nieuwe voorzitter. De heer Winters heeft zijn werkzaamheden als voorzitter overdragen aan de heer Fred Timmermans (zie ook volgend bericht).

STICHTING RSG

Harderwijk / Zeewolde

Inge Vaatstra is benoemd tot voorzitter College van Bestuur van de Stichting RSG. Daarvoor werkte zij als directeur Onderwijs bij RSG Slingerbos|Levant. Zij volgt Fred Timmermans op.

STICHTING TABOR COLLEGE

Hoorn

Hans Nijdeken is benoemd tot voorzitter van het College van Bestuur van het Tabor College te Hoorn. Daarvoor werkte hij als rector aan het Mendelcollege te Haarlem. Hij volgt Wiebe Zoethout op, die met ingang van 1 januari 2013 met pensioen is gegaan. Zoethout was sinds 2004 voorzitter van de kerndirectie, later voorzitter College van Bestuur van het Tabor College.

OPENBAAR ONDERWIJS GROEP GRONINGEN (O2G2)

Groningen

De Raad van Toezicht heeft Rob Vinke gevraagd de functie van lid van College van Bestuur tijdelijk te vervullen. Daarnaast heeft de RvT besloten Teunis Wagenaar, het huidige lid van College van Bestuur, te benoemen als waarnemend voorzitter. Aanleiding voor de benoemingen is de afwezigheid van Marita Schreur, voorzitter CvB. Zij is in verband met ziekte langere tijd niet beschikbaar.

APS

Utrecht

De Raad van Toezicht van APS heeft een nieuw directieteam benoemd, bestaande uit Kees Hoogland, Nico van Tricht en Anders Vink. Deze benoeming is onderdeel van een reorganisatie bij APS. De organisatie gaat met 120 medewerkers verder; 76 medewerkers minder dan een jaar geleden.

AGENDA

7-2 Havo-congres: trots op havo

Wie Schoolleiders en bestuurders

Waar Ede

13-2 Seminar 'bestuursgesprek met inspectie'

Wie Schoolleiders en bestuurders

Waar Utrecht

27-2/17-4/19-6

Traject professionalisering

Wie Schoolleiders en bestuurders

Waar Heerenveen

5-3 Kennissessie modernisering ziektewet

Wie Schoolleiders en bestuurders

Waar Ede

7-3 Het grote LOB-congres in de keten

Wie Schoolleiders en bestuurders

Waar Ede

14-3 VO-congres 2013

Wie Leden VO-raad

Waar Nieuwegein

Meer informatie en inschrijven:
→ www.vo-raad.nl/agenda

VO RAAD

Colofon VO-magazine is een uitgave van de VO-raad, de sectororganisatie van het voortgezet onderwijs. VO-magazine verschijnt 7 keer per jaar in een oplage van 4.500 exemplaren.

Redactie Cindy Curré, Ingrid Janssen, Suzanne Visser (eindredactie), Linda Zeegers. Medewerkers: Hendrik-Jan van Arenal, Noud Cornelissen, Truus Groenewegen, Hanneke van der Linden, Carolien Nout, Marijke Nijboer, Emmanuel Naaijken,

Martijn Laman, Koos Roos en Jacq Zinken. Redactieadres VO-raad, Postbus 8282, 3503 RG UTRECHT, T 030 232 48 00, redactie@vo-raad.nl, www.vo-raad.nl.

Fotografie Josje Deekens (ook voorpagina), iStockphoto, Dirk Kreijkamp, Rogier Veldman Illustraties Matthias Giesen Ontwerp OSAGE/communicatie en ontwerp, Utrecht Druk Roto Smeets Grafiservices, Utrecht

Advertenties Uitgeverij Recent Amsterdam, T 020 330 89 98 (Ray Aronds), www.recent.nl. Issn 1873-1163

Abonnementen Besturen en de daarbij horende scholen, die lid zijn van de VO-raad ontvangen het VO-magazine gratis. Een abonnement kost € 75,- per jaar. Beëindiging van het abonnement dient schriftelijk te geschieden voor 1 juli.

Digitaal, gemakkelijk én goed toetsen met de toetsen uit de TOA

KWALITEIT IN TOETSEN EN EXAMENS

- ✓ gekoppeld aan de Referentieniveaus
- ✓ automatisch nagekeken
- ✓ goedgekeurd door de onderwijsinspectie
- ✓ eenvoudig in te zetten
- ✓ automatische koppeling mogelijk met Magister en N@tschool

Webbased leerlingvolgsysteem met meer dan 500 toetsen

Dekkend voor de kernvakken Nederlands, Engels en voor Rekenen en Duits.

Ruim 15.000 docenten toetsen met de TOA. Wij laten u graag zien waarom. Bel voor een presentatie: 0345 – 65 66 10 Kijk ook op www.bureau-ice.nl en www.toets.nl

Bureau ICE – Kwaliteit in toetsen en examens – www.bureau-ice.nl – www.toets.nl

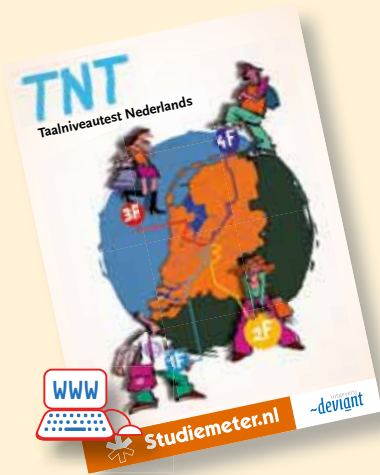
Waarde diploma = $(KO + KE)^2$

PARTNER IN EXAMINERING?

De waarde van een diploma? Dat is een optelsom van de kwaliteit van de opleiding (KO) en van examinering (KE). Als dat beide op orde is: winst in het kwadraat! Dan geniet u het vertrouwen van studenten én werkgevers. Investeren in de kwaliteit van examens, processen en personeel werpen snel vruchten af. De Associatie is graag uw partner in examinering en onderwijskundig advies. Of het nu gaat om toetstechnisch advies, toetsontwikkeling, logistiek, correctie of deskundigheidsbevordering. Wij leveren vertrouwen. Nu en in de toekomst. WWW.ASSOCIATIE.NL

Niveautesten Nederlands, rekenen en Engels

Uitgeverij Deviant heeft een jarenlange ervaring met haar niveautesten voor Nederlands, rekenen en Engels:

- **Taalniveautest Nederlands (TNT);**
- **Rekenniveautest (RNT);**
- **Language Level Assessment (LLA).**

De Taalniveautest en de Rekenniveautest zijn conform de referentieniveaus van de Commissie Meijerink ontwikkeld; het *Language Level Assessment (LLA)* is conform het CEF.

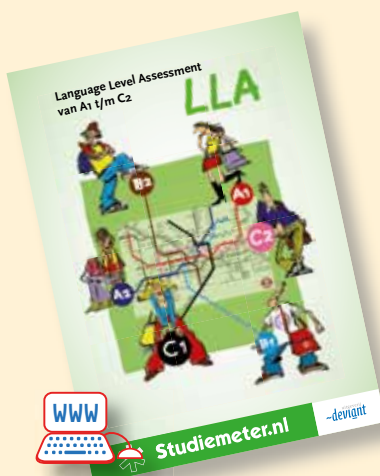
De niveautesten hebben een tweeledige functie: zij kunnen bij de start ingezet worden als **nulmeting** en gedurende de opleiding als **voortgangsinstrument**. De niveautesten zijn uitermate geschikt om in te zetten in het vo, mbo en PrO.

Enkele kenmerken van de niveautesten:

- de niveautesten bestaan uit korte taal- of rekentaken per niveau per taalvaardigheid of per rekendomein;
- de docent kan instellen op welk niveau de leerling met de test begint;
- de niveautesten passen zich aan het niveau van de leerling aan, zodat de leerling niet onnodig geconfronteerd wordt met te makkelijke of te moeilijke vragen;
- de niveautesten kunnen op elk moment onderbroken worden, omdat de antwoorden per vraag worden opgeslagen;
- na afloop van de niveautest krijgt de leerling de resultaten direct te zien in een scoretabel;
- de docent krijgt het overzicht per leerling, klas, leerjaar of afdeling;
- de niveautest duurt afhankelijk van het niveau van de leerling 30 tot 60 minuten;
- alle vragen in elke niveautest worden at random uit een groot corpus van vragen geselecteerd, zodat elke niveautest uniek is;
- aan de standaard niveautest is kosteloos een Vooraf-test toegevoegd die afgenomen kan worden bij leerlingen die onder 1F/A2-niveau scoren.

Prijs van de testen: € 3,50 per leerling per sessie.

Een gedetailleerde verantwoording van de opzet van deze niveautesten vindt u op www.uitgeverij-deviant.nl. U kunt kosteloos een demoaccount voor Studiometer.nl aanvragen via info@uitgeverij-deviant.nl.

